

Բաժանորդագրին կԱՆԻՍԻՆ՝ Թուրքիայ համար տարեկան 50 դրշ, Ռուսիայ համար 50 րուբլի, ուրիշ երկրներու համար 12 ֆր:

Վեցամսեայ եւ եռամսեայ բաժանորդագրու- թիւնք եւս կ'ընդունուին:

Գաւառներէն Օսմանեան նամակադրոշմ կ'ընդունուին՝ 1 զրշնոցը 34 փարայի հաշ- ւով, կամ 100 զրուշի փոխարէն 115 զրշ:

ԾԱՂԻԿԻ վերաբերեալ ամէն գործի համար գիմէլ:

Առ Տնօրէն-Հրատարակիչ
ՅՈՎՆԱՆ Գ. ՓԱՆԱԳ-ԱՇԵՍԱՆ
Պոլիս, Պաշկէ-Գաբու, Թաշ խան, քիւ 50

ԾԱՂԻԿ

Լ Ր Ա Պ Ի Ր

درعليه ده بفتح قوسنده طاش خاندہ
• نومروده « زاغیک » غزته سی مدیری
بالاقاشیان حوونان

S'adresser à
HOVNAN PALACACHIAN

Directeur du journal arménien «Dzaghik»,
Rue Bahtché-Kapou, Tach Han, 50
CONSTANTINOPLE

40 փարա

Ազգային, Քաղաքական եւ Գրական

40 փարա

ՆՈՐ ԵՐԶԱՆ — Բ. ՏԱՐԻ. ԹԻՒ 31

ՇԱԲԱԹ

16 ՄԱՅԻՍ 1892

ԽԱՍԳԻՒՂԻ ՆԱՀԱՊԵՏՆ

Շատոնց ի վեր ջերմ փափաք կը տա- ծէի տեսնել այդ սրբակրօն ծերունին— Տէր Գէորգ Արծրունի քահանայն, իւր անունը կապուած էր ուրիշ յարգելի անձնաւորութեան մը, Ներսէս Վարժապետեանի, անուան հետ, որոյ ուսու- ցիչն էր եղած ժամանակաւ, և այդ պարագայն ինքնին բաւական խորհրդաւոր կ'ընծայէր զինքն. ուստի, երբ երկու չափաթ յառաջ ի Գեղարքունիք գրաստանի պտոյտ մը զմեզ խառնուելի նաւամատոյցը կը փոխադրէր, Արծրու- նին տեսնելու անմիջական գաղափա- րը կը յղանամք:

Իւր անցեալ մեծութեամբը պանծա- ցող այդ թաղի բարձանց վրայ, ամի- րայական մեծափարթամ ապարանքի մը մօտ, զոր ժամանակը և դէպքերն հին- ցուցած, սեւցուցած ու անշքացուցած են՝ ուրիշ ամիրայական կոկիկ բնակա- րանի մը մէջ կ'ապրէ խառնուելի նահա- պետը:

Անբաժանելիս, Պ. Վահան Զարդար- եան, իւր եղբորը հետ ինձ կ'առաջնոր- դէ. դռնէն զմեզ զինաւորողներն էին պարկեշտասուն սեւազգեստ կիներ՝ որք ծերունազարդ քահանային աղջիկ- ները լինելու են... Ստորնայարկի սեն- եակներէն միոյն մէջ քիչ մը հանգիստ կ'առնունք, որ ատեն կ'իմանամք թէ Տէր Հայրը քանի մը չափաթ յառաջ իւր սիրելի պարտիզին մէջ առաւօտեան զով օդին քիչ մը շատկեկ ենթարկուած՝ պաղ առեր և թեթեւ թոքատապ մ'ան- ցուցեր է, բայց, փառք Աստուծոյ, շուտով սկսեր է ապաքինիլ. մեք կը տիրիմք զի մի՛ գուցէ իւր ներկայու- թիւնը վայելելէ զրկուիմք. մեր կաս- կածը կը փարատի սակայն, երբ սպա- սաւորը նորա հաճութիւնը առած՝ կ'ա- ռաջնորդէ զմեզ վերնայարկը, անոր սենեակը: Սենեկին մօտեցած ատենս անբացատրելի յուզում մը կ'զգամ, ո- րովհետեւ երկվայրկեան մը յետոյ պիտի

ներկայանամ այնպիսի անձնաւորու- թեան մը՝ որ տասն և ութերորդ դարու վերջին քառորդը ողջունած է, կամ, բանաստեղծօրէն խօսելով՝ հարիւր հինգ ձմեռներ իրենց սպիտակ պատառը կը տարածեն նորա դողդոջ մարմնոյն վը- րայ...:

Եւ ահա դէմ առ դէմ եմք պատկա- ռելի ծերունուն. սպիտակածակոյթ խորունկ թիկնաթուռի մը մէջ թաղուած է նա. իւր ճեր ճերմակ մօրուքը, ան- րիծ և անարատ ձեան իսկ ճերմակու- թիւնը գերազանցելով, ծածկած է ամ- բողջ կուրծքը. մազերն, յօնքերն և ար- տեւանունքն հանգունատիպ սպիտա- կափառ. դէմքն ալ, մարմինն ևս ամ- բողջ, անխայլ, տոգոյն սպիտակու- թեամբ մը համակուած. հագած է ճեր- մակ գիշերազգեստ մը, և վրայէն՝— իբր բացառութիւն այս ճերմակներու հա- մաստեղութեան— սեւ վերարկու մը: Գլխաւոր և յարգանք կը մատչիմք ի համբոյր աջին՝ զոր անբացատրելի բա- րութեամբ մը կ'երկարէ մեզ և ապա կը բարեհաճի զմեզ իւր քովիկը նստեցնել:

Այս ալեգարդ ծերունին, հակառակ հարիւր հինգ տարիներու երկար շրջ- թային, ֆիզիքական ծայրայեղ տկա- րութիւն մը ցոյց չէր տար. իւր զգա- յարանքները — ի բաց առեալ լսողու- թեանը — համեմատապէս քիչ տկարա- ցած էին. տարիքին բաղդատմամբ կայ- տառ գտանք զինքն. իսկ գալով մտա- լոր կարողութեանցը՝ կարծեմ անոնք մեր ծեր երիտասարդներուն նախանձը կրնային չարժեք. Անգամ մը որ քովը տեղաւորուեցանք՝ սկսաւ իւր անհամար հարցումները. այս-ինչն ի՞նչպէս է. այն-ինչն ի՞նչպէս է. քանի՞ զուակ ու- նի. մա՞նչ թէ աղջիկ. և բարի ծերու- նին մասնաւոր գոհունակութիւն մը կ'զգար իրեն ծանօթ անձնաւորութեանց մասին նպաստաւոր տեղեկութիւններ ստանալով, և կ'օրհնէր զանոնք իւրա- քանչիւրը. կ'օրհնէր հաւատքի այն հը- զօր շնչառիլ՝ որ իւր դողդոջուն բերնին

մէջ գերմարդկային շունչի մը կը փոխ- ուէր գոգցես: Ինձմէ տեղեկութիւն կը հարցնէ Մոմճեան Միքայէլ Էֆէնտիի նկատմամբ. ընկերս, ինձմէ ճարպիկ, Մոմճեանը չիփթելով սակայն Աշճեանի հետ, կը պատասխանէ թէ շատ հան- գիստ է, մինչ ցաւալի զուգադիպու- թեամբ, հէք Մոմճեան էֆէնտին նոյն պահուն հոգեւարքի ճգնաժամովը կը տառապէր... — Արսինէս ի՞նչպէս է — ակնարկելով Տիկին Միհրան Մանուկ- եանի, որոյ պատկի արարողութիւնը քանի մը տարիներ յառաջ ինքն անձամբ կատարած էր ծերունազարդ նահապե- տը: Տան մէջ կ'զգուշանային սիրելի անձնաւորութեանց մահը նմա գուժե- լէ, որով անտեղեակ էր վաղա՛հաս մահ- ուանն տարաբաղդիկ Լեւոն Մոմճեանի, զոր այնչափ կը սիրէր:

Մեք եւս իւր որպիսութիւնը կը հարցնեմք. — իմս, կը պատասխանէ, հինցած, լնցած է. ինչ որ ալ ընենք՝ կարկտան է, կարկտան. հին լաթը նոր կարկտան կը բռնէ. չէ՞ մի որ նորն ալ հնոյն հետ կը փոխի: — Յետոյ, ինքնա- բերաբար կ'սկսի ճողաղորդի ընկերնե- րըս միփթարել: — Առեւտուրի մէջ, կ'ըսէ, գործին մեծ մղում տալու համար ըն- կերակցաբար կ'աշխատին. ես ալ կը մաղթեմ որ հոգեւոր կենաց ճամբուն մէջքու ընկերդ լինի Յիսուս Քրիստոս. — և ապա ամենքիս դառնալով՝ «Աստու- ծոյ հրամանին հնազանդիլ պէտք է, առանց Անոր կամաց՝ տերեւ մ'իսկ չը շարժիր. կը յիշէք երբ Յիսուսի աշա- կերտները ձուկ որսալու համար ամբողջ գիշեր մը ձեռնունայն աշխատելով, հե- տեւալ օրը յուսահատօրէն կը գոչէին. — Զամենայն գիշերս աշխատ եղաք և ոչինչ կալաք — Յիսուսի մէկ հրամանը բաւական էր ուռականները նոյն հետայն լեցնելու: — Աշխարհի իրերը չեմ ան- գոսներ, կ'ըսէր նա, բայց հոգեւոր պարտականութիւններն ալ մոռնալու չէ, զի կը հաւատանք որ հանգերձեալ մը կայ, որուն պէտք է պատրաստ

գտնուելնք ամենքս — Եւ բարի ծերունիին ինքը պատրաստ էր. բազմահոգով տարիներու ընթացքին մէջ, չատ մը աննըպատ պարագայից դէմ մարտնչիլ հարկ եղած էր. զաւակներ, թոռներ, սիրելիներ թաղած էր ծաղիկ հասակի մէջ. կը պատմուի իսկ թէ, իւր զաւակները իւր իսկ ձեռք գերեզմանին փոսը իջուցած էր՝ այն հաւատքով որ նոքա Յիսուսին քով կ'երթային... Այդ բազմադիմի դժբաղդութիւնները սակայն, որքան եւս իւր Ֆիզիքական կորովը ցնցած՝ չէին կարող իւր հաւատքը թուլցնել. ամուր մնացած էր այն, ապառաժի մը նման՝ որու դէմ կուգան փշիլ ու վիշտնու ամենի ալիքներն, անսաստ և անտարբեր՝ լեռնակոյտ այդ կոհակաց մոլեգնութիւնը գողցես հեգնելով:

Եւ հիմայ ալ, գերեզմանի եզերքը հասած, երկիւղ չէր զգար. չէր վախնար խոնաւ փոսին աղջամուղէն. զի գորշ հողէն և գորշագոյն որդերէն անդին՝ կը տեսնէր յաւիտենականութիւնը լուսապայծառ, և անխախտ հաւատքին ազդեցութեամբ իւր շնորհալի գէմքը երանութեան նախանձելի հրապոյրով մը կ'ոգեւորէր: Յայնժամ կը ճառէր նա մեզ յաւիտենականութեան վրայ մեկին, մարգարայեւ ոճով. բայց հարկ էր արդեօք աստուածաբանական բացատրութեանց՝ համոզում գոյացնելու համար յաւիտենական կեանքին. ո՛չ ապաքէն պատկառելի ծերունին իւր անձին օրինակաւ ինքնին պերճախօս ապացոյց մ'էր այդմ:

Ահ, հաւատքը, քանի՛ զօրաւոր, քանի՛ երջանիկ կը կացուցանէ զմարդ, և որչա՛փ կը նախանձէի, որչա՛փ կը ցանկայի այդ երանեալ ծերունւոյն՝ որ զօրաւոր իւր հաւատքովն հարկաւորապատիկ երջանիկ էր քան զմեզ, քան զմեզ մոլորեալքս, կենաց թեթեւագոյն հովերէն իսկ տարուբերեալ, նախնական դժուարութեանց ու ճախողութեանց հանդէպ տեղիտալի և ուժակորոյս:

Իւր փառաւոր մաքուր մահճակալին վրայ կը նշմարուէր սպիտակ կողքով մեծադիր մատեան մը և զոյգ ընդ նմին կը տեսնուէին ուրիշ համեմատապէս փոքր գրեանք. առաջինն՝ Աստուածաշունչն իսկ լինել կը թուէր, և միւսներն՝ նմա յարակից մեկնութիւնք: Կը կարդար զանոնք ուրեմն յարգելի ծերունին. իւր աչքերը կը զօրէին Ս. Գրոց մանրադիտական գրերը վերլուծել. բայց եթէ նոյն իսկ մարմնոյ աչօք չէր տեսներ՝ մտքի աչօք կը խորասուզէր իւրաքանչիւր բառին, մէն մի տառին մէջն իսկ. կը թափանցէր ամենէն խորախորհուրդ խմբոսին. կ'ապրէր նա, ի մի բան, երանելեաց անճառելի կեանքովը,

լիովին անծանօթ մեզ տարակուսողացս:

Եւ ինչո՞ւ չը խոնարհիլ այս պատկառելի, հաւատքով աւելեալ ծերունւոյն առաջ՝ փոխան երթալ աստուծացնելու առասպելական արարած մը, որ իբր թէ հարկաբանամեայ տարիքին մէջ կախաղանին փարած լինի յուսահատօրէն. առասպել՝ զոր լրագիրք յաճախ հաճութեամբ կ'արտատպեն կամ կը յերկրեն՝ պարզապէս թերթ մրոտելու համար:

Ինչո՞ւ չծնրադրել, կ'ըսեմ, Աստուծոյ այս սրբակրօն պաշտօնէին առջև՝ որ իւր ամբողջ կեանքը նուիրել է առաքինութեան, բարութեան և սրբութեան խոյալին, որ Երկնաւոր Թագաւորին այնքան հիւանալի, այնքան հրապուրիչ և այնքան կատարեալ կրօնին քարոզիչն և ճշմարիտ աշակերտն է եղել:

Հեռացանք պատկառելի ծերունիէն, մասունքի նման խորհրդաւոր, վտիտ, երկար ձեռքերն համբուրելով և սրտագին օրհնութեանց անձրևով մը ողողուելով. ուխտագնացութիւն մ'ըրած էինք կարծես. անգամ մ'ալ կ'ուզէինք տեսնել այդ երանեալ նահապետը. անգամ մ'ալ համբուրել իւր սուրբ աջը, անգամ մ'ալ լսել իւր հոգեշունչ մրմունջներ...:

12 Մայիս 92 ԼԵՒՈՆ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ
Մաքրիգիւղ

Բ Ա Ղ Ո Ւ

Ս. ՄԵՍՐՈՎՊԱՅ ԲԵՐԴԱԺԱՅՈՒՐ

Քաղաքս մերձ 1500 տուն թուրք և տուն 400 Հայ բնակչօք ուղղակի Ս. Մեսրովպայ բերդի հարաւակողմեան զառիփայրի ստորոտով կը հանգչի. ի հնունդ ունեցած է խիստ բազմաթիւ տուններ որք անծանօթ պատճառներով մաս մը ի Պարբերդ, յԱտանա, ի Տիգրանակերտ և այլուր գաղթած են: Ի Պարբերդ հաստատեալ Պարբուրթեանք, Ֆէրմանեանք, Զուլումեանք, ի Տիգրանակերտ՝ Ֆառլեանք, և յԱտանա՝ Ֆէրմանեանք առաջնակարգ վաճառականաց համբաւ կը վայելեն: Թողումք այն երկրորդական դասակարգերն՝ որք ըստուար թիւ մը կը կազմեն: Սոցա տարաշխարհիկ լինելը 50 և առ առաւելն 60 տարի է: Քաղաքիս առեւտուրն առաջին տեսակետով խիստ բանուկ է, ըստ որում ինը քրդարնակ գաւառաց կեդրոնատեղին կը համարուի: Ունի իւր սովորական արհեստներն, այսինքն

դարձնութիւն, կոշկարարութիւն, զինագործութիւն, արծաթագործութիւն, վաճառականութիւն, և այլն, և այլն: Զկղբանէ անտի Հայ տարրը առեւտրոյ մէջ խիստ ճարպիկ և հնարագէտ լինելով հանդերձ, նախանձելի դիրք մը զըրաւել չէ կրցած: Ուստի թող ներուի մեզ ասել թէ, սորա իսկական պատճառներէն են, ըստ մեր խոնարհ կարծեաց, հետագայ անհեթեթ և աւերիչ սովորութիւնք:

Բալուցիին անվրէպ սովորութեանց մին է, նահապետական դրութեամբ զիրեար հիւրընկալել և պատուասիրել փոխադարձ կերպով: Հոգ չէր, եթէ այս հիւրասիրութիւն պարզութեամբ տեղի ունենար. բայց ո՛չ, հիւրընկալը կ'ըստիպուի իւր կարողութեանէն աւելի բարձր՝ ճոխ սեղան կազմել՝ պէս պէս համեմներով և առատ առատ ըմպելեօք: Սոյն խրախճանք երեկոյեան ժամը մէկէն սկսեալ կը տևէ գրեթէ մինչեւ 12: Այսչափ երկայն ժամանակաւ միջոցի մէջ, ընթերցողը դիւրաւ կրնայ գուշակել թէ, որչա՛փ նիւթականի կորուստ և ընդ նմին որչա՛փ կենսական ոյժ կ'սպառուի յուսմպէտս: Կենսական ոյժի սպառումն արդէն ընդ միշտ ակներև լինելով, կարօտ չէ ապացոյցներու: Ի բաց առեալ օտարազգիներէ, խիստ հազուադիւրէ տեսնել 80-90 ամեայ հայ ծերունի և պառաւ մը: Սոյն պատահած է որ քանի մը գարուններ հազիւ բոլորած է, և ահա յանկարծ կ'սկսի վատուածեալ, գունատիւ և վերջապէս թողուլ զաշխարհ և բաժնուիլ իւր սիրելեաց քաղցր տեսութեանէն: Հետաքրքիրը՝ եթէ ուղի այս մասին շօշափելի գաղափար մը կազմել, թող մտնէ դպրոցաց սեմէն ներս և հարցաքննէ աշակերտները, պիտի տեսնէ կէս առ կէս որբացեալ: Ահա՛ այս առթիւ որք մանկան խնամակալ կարգեալ մի ազգական կամ բարեկամը միշտ անհամբեր է տեսնել մանուկը, որ ուսանի սակաւ մի գրել և հաշուել որպէս զի կորդէ դպրոցէն և արհեստաւորի մը յանձնէ, որպէս զի կարողանայ գէթ իւր հացին դրամը վճարել: Այս ձևն ընդ միշտ գործադրուած լինելով՝ այն պէս ընդհանրացած է որ կարողատէրն ալ աղքատին օրինակին կը հետևի:

Արդ, որչա՛փ գովեստից պիտի արժանանան այն ծնողք որք այսպիսի խնճոյից մէջ վատնեալ մեծագումար ծախուց գէթ մէկ տասներորդը վարժարանաց յատկացնեն և իւրեանց անմեղ գաւռները զերծ պահեն տգիտութենէ:

Երկու խօսք ալ Ս. Մեսրովպայ բերդաժայռին վրայ: Պայծառ օրերէ մին՝ ոչ այնչափ հմուտ առաջնորդի մը հե-

տեւերով կը պատրաստուիմք բարձրա-
նալ նորա կատարն, մերթ ընդ մերթ
կանգ առնելով և դիտելով մեր շուրջը
տարածեալ չղթայական լեռանց կապ-
տագոյն կատարներն և անձուկ հովիտն
Բալուայ որ յարեւմտից կողմանց՝ հիւսի-
սէ ի հարաւ կ'երկարածգի: Մեր առա-
ջին հանդիպած տեղը կը լինի քարափոր
մութ անձայր ուղի մը, որ ըստ աւան-
դապատմաց, կ'երկարածգի եղբր մինչև
Արածանի, որոյ հեռաւորութիւնն է
իբր հինգ քարէնկեց: Մի քանի քայլ
առնելով, այլ ևս չեմք համարձակիր յա-
ռաջանալ և խոյն յետսկոյս ընկրկելով
կ'շտապեմք բարձրանալ նորա փառա-
պանձ բարձունքն, ուր դէմ յանդիման
կը պատկերանայ մեզ սրբատաշ քարէ
մի կոթով, ոյր վերայ կային քանդակ-
եալ 30-40 տողերէ հիւսուած տառից:
Ըստ երեւութիւն՝ զայն նմանօրինակ
ծաղկանց մի շարք կարծեւ չսկսի վա-
րանէինք, երբ ի մէջ ալըն չ'ստուգէինք
թէ, ժամանակին եւրոպացի հնարագէտ
յաջողած են ընդօրինակել, կը թողումք
զայս և կ'սկսիմք խիստ անձուկ և ան-
տաշ քարերով սանդուխէ մը զգուշու-
թեամբ վայր իջանել, որ կ'առաջնորդէ
մեզ ըստ աւանդութեանց՝ Սրբոյն Մես-
րովսայ խակական բնակատեղին: Չբգի-
տեմ սիրտս ինչ անսովոր հարկադրիչ
պատճառէ մը մղեալ յորձնեառանքն կը
բարախէր: Վերջապէս անհամբեր և
միշտ անհամբեր կ'զգայի ինքզինքս,
տեսնելու այն պաշտօնեալ բազմալսա-
տակ բարերարին նոյն բնակավայրը: Ուս-
տի 30-40 աստիճանէ երկիւղագինս ոտ-
նակոխելով, կը հասնիմք անհնարին դա-
րաւանդի մը ծայրը գտնուած 3-4 մէթր
ընդարձակութեամբ տափարակ գետնի
մը վրայ, ուր ի յայտ կուգայ դուռն
ճգնատեղւոյ Սրբոյն Մեսրովսայ:

Կը մտնեմք սեմէն ներս: Խցիկը,
բոլորովին վիմափոր սրբատաշ, ունէր
15-16 քառակուսի արչըն ընդարձա-
կութիւն, առաստաղն ու պատերը բո-
լորովին սեւացած էին՝ բարեպաշտ ուխ-
տաւորաց վառած մոմիկներուն ծխէն:
Սորա մէջէն կը բացուին երեք դռներ
ևս, որք առանձինն սենեակներ են գը-
րեթէ համահասարակ մեծութեամբ,
բայց սոցա առաստաղն ու պատերը խիստ
յղկեալ սիրուն տեսք մ'ունէին: Առաջ-
նորդի դեր կատարող ուղեկիցս աջա-
կողմեան սենեակը ցոյց տալով, կ'ըսէ
թէ «Սուրբն Մեսրովսայ աստ համախմբած
է եղբր իւր սաները և դաստիարակած.
այս սենեակ այժմ դիւանաւն կը կոչուի»:
Ասկէց դիւրին էր հետեցունելութէ, ար-
դի գործածուածն դպրատուն բառին
աղաւաղեալը լինելու էր:

Հրաժեշտ տալով դիւանան, նեղ շա-
ւիղէ մը կ'առաջնորդուիմք սակաւ մի

հեռի անդր, ճիշդ ամէն ձեռով և օրի-
նակաւ այլ վիմափոր խցիկներ, որոց ա-
ռաստաղի և պատերու վրայ կը կար-
դամք բազմաթիւ ծանօթ և անծանօթ
անուններ որք հեռաւոր և մոտակայ եր-
կիրներէ գալով իբր իւրեանց վերջին
աւանդ, միայն իրենց անունն արձա-
նագրելով մեկնած են: «Յիշատակն ար-
դարոց օրհնութեամբ եղիցի» կ'ըսեմք
և կը պատրաստուիմք նոր ի նորոյ հե-
տաքրքրական վայրեր այցելել: Օգը կը
նպաստէր մեզ իւր գուարթ տեսքով և
անարգել պիտի կարողանայինք մեր փա-
փաքած տեղերը պտոյտ գալ: Ուստի
պարտ էր մեզ նախապէս զուր ի վեր
բարձրանալ՝ մեր հետաքրքրութիւնը
յազեցունելու: Հազիւ հարիւր քայլ կը
յառաջանամք, և ահա խորափոր բա-
ցուածք մը կը նշմարեմք և կը յառաջա-
նամք ի ներքս: Ստորերկրեայ քարու-
կիր կամարած և հաստատութիւն մ'է
սա, 10 ճարտարապետական արչըն լայ-
նութեամբ և 20-25 արչըն երկայնու-
թեամբ: Սորա մէջէն կամարած և բա-
ցուածքէ մը կը մտնեմք մի այլ բաժան-
ման մէջ, որոյ խոնաւ գարշահոտու-
թիւնը և խաւար բանտի տեսքը կ'ար-
գիլէ մեր յառաջնադասութիւնը և կ'ըշ-
տապեմք յետս դառնալ և խորհրդածել
թէ, արդեօք այսպիսի ստորերկրեայ
աշխատութիւն մը ի՞նչ նպատակաւ
յոնձն առած լինելու են. եթէ սահմա-
նուած լինէր բնակարանի, ի հարկէ ու-
նենալու էր գոնէ լուսանցք մը, որուն
նշույլը չէր երևեր: Վերջապէս՝ ըստ մո-
տագոյն կարծեաց՝ կը նախընտրեմք ջը-
րամբար անունը տալ քան բնակարան:
Կը թողումք զայս իւր խորհրդաւոր կա-
ցութեան մէջ և կ'շտապեմք ուղղակի
բերդի գագաթանց վրայ, յորմէ սակաւ
մի ստորեւ կրկնակի խարխուլ հաստա-
տութիւնք դեռ ևս կը պահեն իրենց
վերջին մնացորդները, կարծես ցոյց տա-
լու իրենց փառապանծ տեսքը հետա-
քրքրի այցելուին: Սոքա ևս առաջնոյ
տիպարը ունին, միայն այնու զանա-
զանութեամբ որ գետնի վրայ բարձրա-
ցած են, մինչդեռ առաջինը բոլորովին
ստորերկրեայ էր: Բաց ի սոցանէ, խիստ
րազմաթիւ են քարուկիր հաստատու-
թեանց հետքեր և մնացորդներ:

28 ապրիլ 92
Բալու

ՓԱՌՆԱԿ

ԹՐՕՎԱԹՕՐԷ. — Ողբերգութիւն ի
չորս արարս. հեղինակ Վէրտի. թարգ-
մանեց Վահան Յ. Գիւրգէնեան. հրա-
տարակեց ջրափառ Յակոբ Աղամալ-
եան: Գին 2 դրուշ:

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կաթողիկոսական ընտրութենէն
առաջ, ապրիլ 29ին, երկաթուղւոյ ե-
րեկոյեան կառախումբով Թիֆլիսէն դէպ
ի Ս. Էջմիածին ուղեւորներ են Նոր-Վարի
Խմբագիր Պ. Սպանդար Սպանդարեան
և Արձագանգի Խմբագիր Պ. Աբգար Յով-
հանէսեան, որոց ողջերթ և յաջողու-
թիւն մաղթելու համար երկաթուղւոյ
կայարանին մէջ հաւաքուեր է մեծ բազ-
մութիւն Թիֆլիսի ընտիր և բանիմաց
հասարակութեան, պատուաւոր վաճա-
ռականաց, տիկնանց և օրորդաց: Կա-
ռախումբը մեկնելու ժամանակ Պ. Պ.
Ա. Յովհանէսեանին և Սպանդարեա-
նին թարմ ծաղկանց մէկ մէկ փունջ
մատուցեր է հասարակութիւնը, և յա-
ջողութիւն մաղթելով՝ օգը թնդացու-
ցեր է «կեցցէ»ներու աղաղակներով:
Կայարանին մօտ լուսավառութիւնք ե-
ղեր են:

— Ս. Էջմիածնէն մայիսի 1ին Նոր-
Վարի կը հեռագրեն. «Վանայ, Մուշի
և Ալաշկերտի պատգամաւորք Արաքս
գետին յորդելուն պատճառաւ կ'սպա-
սեն, մինչեւ որ անցնին հնար լինի»:

— Էջմիածնէն նոյն թուականաւ կը
հեռագրեն Նոր-Վարին. «Սրբազան Տե-
ղական ընդունեց Պ. Սպանդարեանը,
հետք ժամու կէսէն աւելի խօսակցու-
թիւն ունեցաւ և խնդրեց որ իւր սեն-
եակը հիւր մնայ: Ընդունելութիւնը
խիստ սրտագին էր»:

— Էջմիածնէն դարձեալ նոյն թուա-
կանաւ կը հեռագրեն Նոր-Վարին թէ,
Արժրուներ իւր քով խորհրդակցու-
թեան հրաւիրեր է պատգամաւորները,
բայց խորհրդակցութեան մասնակցեր են
հինգ արեղայներ և մի քանի աշխար-
հական պատգամաւորներ, իսկ մնաց-
եալք, ինչպէս և Թրքահայոց պատգա-
մաւորք չեն պատասխաներ հրաւերին:

— Էջմիածնէն Նոր-Վարի կը գրեն
թէ, ապրիլի 27ին երեկոյեան ժամը 8ին
Ս. Էջմիածին հասեր են Թրքահայոց
պատգամաւորներէն Գեր. Հմայեակ ե-
պիսկոպոս Դիմաքսեան, Գեր. Մեսրոբ
եպիսկոպոս, Գեր. Յովհանէս Մ. Վ.
Արշարունի, Գեր. Ներսէս վարդ. Աս-
լանեան, Գեր. Արիստակէս վարդ. Տէր
Սարգսեան, Մեծ. Մաքսուտ էֆ. Սան-
տալճեան և Մեծ. Յարութիւն Էֆէն-
տի Շահրիկեան, Վանքի արտաքին դը-
րան առջեւ դիմաւորեր է զանոնք ձե-
մարանի սաներէն մին: Պարոնը՝ իրեն
եղած պատուէրին համաձայն՝ կը հրա-
ւիրէ նորեկներն իջնել ի Ղազարապատ
և ապա երթալ ձեմարան, ուր նոցա
համար տեղ պատրաստուած է եղեր:
Հմայեակ Սրբազան կը մերժէ անձանօթ

տղային հրաւերը և կը յայտնէ թէ չեն ուզեր ոչ Ղազարապատի մէջ մնալ և ոչ ձեմարանի մէջ: Վանքին ներսի դրան մէջ հիւրերը կ'ընդունուին հիւրընկալ Ղևոնդ վարդապետէն որ զանոնք կ'առաջնորդէ դէպ ի մոմատուն կոչուած սենեակները, որոց դռները գոց լինելով, բաւական երկար ժամանակ կանգնած կ'սպասեն: Վերջապէս Թիւրքիացի եկեղեցական և աշխարհական հիւրերը ներս կը մտնեն սենեակ, ուր ոչ մի պատրաստութիւն չեն տեսներ: Կէս ժամէն յետոյ նորեկները ընթրիքի կ'ելնեն և ապա՝ հանգստանալու տեղ չունենալով՝ կ'ստիպուին ոմանք ձեմարան երթալ, ուր կ'ընդունուին Պ. Սաքատէլովի կողմանէ:

— Նոր-Դարի մէջ կը կարգամբ. «կաթողիկոսական ընտրութիւններից յետոյ, Թրքահայ պատգամաւորների վերադարձի ժամանակ, ի պատիւ աշխարհական պատգամաւորների՝ Հայոց զերասանական խումբը Թիֆլիսում մշտադիր է մի ներկայացումն տալ»:

— Կ'արժէ յիշատակել որ կաթողիկոսական ընտրելեաց քառանուն ցանկի պատրաստութիւնն եղած է համաձայն Նոր-Դարի կանխաւ ըրած առաջարկութեան, սա տարբերութեամբ որ երուսաղեմայ միաբաններէն Գեր. Սահակ եպիս. Սապայեանի տեղ առնուած է Տէր Սահակեան Գեր. Երեմիա եպիսկոպոսն, և այս՝ երևի նոյն իսկ Սապայեան Սրբազանի առաջարկութեամբ:

— Արձագանցի Խմբագիր Պ. Ա. Յովհաննէսեան, բայց ի Պրուսայի թեմէն, ընտրուած է եղեր նաև պատգամաւոր Եգիպտոսի Հայերէն:

— Թէև երկիւղ կար որ Թիֆլիսի Առաջնորդը հիւանդութեան պատճառաւ չկարենայ էջմիածին երթալ ընտրութեան մասնակցելու, բայց Ն. Սըրբազնութիւնը ասորիւի 27ին մեկնեց է դէպ ի Սայր Աթոռը: Սրբազան Առաջնորդին մինչև Դիլիջան ուղեկցեց է Վըրաստանի և իմէրէթի Հոգևոր Թեմական Տեսուչը: Մեծ բազմութիւն Սըրբազան հօրը հետևեց է մինչև երկաթուղայ կայարանը:

— Կուտինայի առաջնորդ Գեր. Պօղոս վարդ. Խօլտամեան և Գաղատիոյ եկեղեցական պատգամաւոր Արթ. Խորէն քահանայ Վարդերեան Թիֆլիս հասեր են ասորիւի 27ին, և երկաթուղայ կայարանին մէջ Արթ. Գիւտ քահանայ Աղանեանցի առաջնորդութեամբ երկտասարդաց խումբէ մը գիւմաւորուելով, իջևանեց են Առաջնորդարանը: Յաջորդ օրը մեկնեց են էջմիածին:

— Կարնոյ և ուրիշ մի քանի վիճակաց եկեղեցական և աշխարհական պատգամաւորք ուղղակի Կարսի վրայով գացեր են էջմիածին:

— Ս. Պատրիարք Հայրն և Քաղաքական Ժողովոյ ատենապետ Վսեմ. Մաքուտ Սիմօն պէյ անցեալ շաբաթ օր Բ. Դուռը գնացին և տեսակցեցան Բարձր. Մեծ-Եպարքոսին հետ: Յետոյ Արդարութեան գործոց պաշտօնատունը երթալով, ժամու մը չափ տեսակցեցան նախարար Վսեմ. Րիզա փաշայի հետ:

— Պոլսոյ թեմին աշխարհական պատգամաւոր Տիգրան էֆ. Կիւմիւշէ-կէրտան ուրիշ չորս թեմերէ ևս պատգամաւոր կարգուած լինելով, հինգ քուէով ներկայացեր է ի Ս. էջմիածին, բայց Սինօղն այդ քուէներէն միայն երկուքը ընդունեց է: Պատգամաւորաց բոլորին ալ փոխանորդագրերն ընդունուեց են: Թուրքիոյ պատգամաւորաց մի քանին չեն հասեր ընտրութեան՝ Արաքսի յորդման պատճառաւ: Թիֆլիսի Առաջնորդ Գեր. Մամբրէ եպիս. Սահասարեանց, որ արդէն տկար էր, էջմիածին ընտրութեան մասնակցելու երթալով՝ ծանր կերպով հիւանդացեր է:

Կովկասու Հայոց Բարեգործական Ընկերութեան Խորհուրդը որոշեց է չորս տարւոյ համար Գերմանիա լրկել ձեմարանաւարտ Գարեգին սարկաւազ Յովսէփեանը՝ աստուածաբանական գիտութիւններ ուսանելու համար: Ի Գերմանիա կ'ուսանին արդէն երկու ձեմարանաւարտ սարկաւազներ, Կարապետ և Գէորգ, որոնք 1889ին Գարեգին սարկաւազի հետ ընդունեց են կրօնաւորութիւնը:

— Ագրիանուպոլսոյ Գաւառ. Ընդհ. Ժողովը, իւր վերջին նստին մէջ որ կիւրակէ օր տեղի ունեցեր է նախագահութեամբ Առաջն. Տեղապահ Արթ. Տ. Արսէն քահանայ Դերձակեանի, տարեւորջանի առթիւ, դիւանի ընտրութեան ձեռնարկելով միաձայն հաւանութեամբ իրենց պաշտօններուն մէջ վերահաստատեց է զՍահակ էֆ. Պարոնեան՝ Ա. Ասեմապետ, Ստեփան էֆ. Թադոսեան՝ Ա. Ասեմապետ և Ռուբէն էֆ. Քէրէստէճեան՝ Բ. Ասեմապետ: Իսկ Հովուեան Սաչիկ էֆէնտի տեղ, որ էր Բ. Ասեմապետ, ընտրեց է Կարապետեան Պօղոս էֆէնտին:

— Ստավրօպոլի հարուստ ազգայիններէն Պ. Մարգար Պօպօլեանց քաղաքին Հայոց երկու դպրոցներուն նուիրեր է կալուած մը որ կ'արժէ եղեր իւր 13,000 ռուբլի:

— Երուսաղեմայ Ս. Յակովբեանց վանքի տպարանին մէջ սկսած է հրատարակուիլ Հին եւ Նոր Կտակարանի Համաբարբառը. տպուած է արդէն 30 թիւէն աւելի և Ա. գիրը դեռ չէ վերջացած:

— Կեսարիայէն մեզ կը հաղորդեն հե-

տեալ վիճակագրական տեղեկութիւնը՝ 1890 և 1891 տարիներու մէջ տեղի ունեցած ծննդոց, նշանխօսութեանց, հարսանեաց և վախճանմանց մասին:

1890ին— 131 նշանխօսութիւն, 130 ամուսնութիւնք՝ որոց 125ը կոյս ընդ կուսի, 4ը այրի ընդ կուսի և 1ը այրի ընդ այրւոյ:

1891ին— Ծնունդք՝ 232 տղայ, 243 աղջիկ. գումար 475, որոց մին միայն երկուորեակ— Նշանք՝ 123 հատ— Հարսանիք՝ 89 կոյս ընդ կուսի, 10 այրի ընդ կուսի, 6 այրի ընդ այրւոյ. գումար 105— Մահք՝ 114 արու և 94 էգ. գումար 208, որոց 15ը նորածին մանկունք են:

— Ըստ որոշման Քաղ. Ժողովոյ, Պատրիարքական Գեր. Փոխանորդ Հայրն և Ժողովական Թորոսեան Յովհ. ու Բարաղամեան Տիգրան էֆ. իբ կիւրակէ օր Սամաթիոյ Ս. Գէորգ եկեղեցին երթալով, քարոզիչ Գեր. Տ. Մովսէս վարդ. Կէօմրիկեանի նախագահութեամբ նոր Թաղական Խորհրդոյ ընտրութեան համար ընտրողական ժողով կազմեցին և 36 անուններէ բաղկացեալ ընտրելեաց ցանկ մը պատրաստեցին: Քուէարկութիւնը պիտի կատարուի վաղը:

Առժամանակեայ Թաղ. Խորհուրդն և նորակազմ Հոգաբարձութիւնը խմբովին հրաժարած լինելով, ցընտրութիւն Թաղ. Խորհրդոյ՝ եկեղեցւոյ և երկսեռ վարժարանաց մատակարարութեան հսկել յանձն առին Պատր. Գեր. Փոխանորդը, Քարոզիչ Ս. Հայրը, վերոյիշեալ երկու ժողովականք և ընտրողական ժողովոյ անդամք, որք են՝ վերոյիշեալ անձերէն զատ՝ Միհրան էֆ. Գալչընեան, Նշան էֆ. Թորոսեան, Տիրան էֆ. Յովհաննէսեան, Քերովքէ էֆ. Տէօքմէճեան, Մանուկ էֆ. Նիկօլեան և Յովակիմ էֆ. Մելքոնեան:

Թրիֆօլիէն Դպիր կը գրէ.

Թրիպօլի կը գտնուի Տրապիզոնի կուսակալութեան ներքև, Սեւ ծովու ափունքը, 23 ժամ հեռի դէպ յարևմուտս, փոքրիկ հրուանդանի մը վերայ. իւր անունն հնչումէն կը հասկցուի որ ի հընումն յունարեակ մի քաղաք է եղեր, ինչպէս կը վկայեն քաղաքին արեւելեան կողմը քարքայէց մի դէպ ի ծովը կղզիացեալ բերդն և նորա վերայ կառուցուած քարուկիր մատուռն և աւերակք. ըստ անուանակոչութեան իմաստի՝ քաղաքս գլխաւորաբար երեք թաղերու կը բաժնուի. աշխարհագրական դիրքը ըստ բաւականին գեղեցիկ և ճաշակաւոր է. աստ կը բնակին երեք ցեղ բնակիչք. Մահմետական, Յոյն, և Հայ:

Մահմետականք՝ որպէս ամէն ուրեք՝ բաղդատմամբ բաղմաթիւ դաս մը կը կազմեն, Յոյնք սակաւ ինչ ինոցանէ, իսկ Հայք կը կազմեն իբր 85—90 ընտանիք որոնք կ'զբաղին առևտրով և Վեհափառ Կայսեր բարձր և գթառատ հովանւոյն ներքեւ, որպէս ամէն ուրեք, նոյնպէս և այսօր անդորր և երջանիկ կեանք կը վայելեն. նիւթապէս խիստ քաջադէմ է առ հասարակ տեղւոյս ժողովուրդը. բաւական հարուստ անձինք կը գտնուին աստ, որոց գլխաւորներն են Պոյաճեան, Գլըճեան, և Ճէօմերտեան Տեարք: Սոքա իրենց առեւտրական ընդարձակ յարաբերութեամբ հանրածանօթ են թէ՛ աստ և թէ՛ ի գաւառս:

ԲԱՅԵՐԴԷՆ Վերոյր կը գրէ. — Պատուական «Ծաղիկ»-ի 19րդ թուով «Կարևոր տեղեկութիւնք Բարբերդէն» խորագրի ներքեւ յօդուած մը կարդացի, ուր ի մէջ այլոց՝ յօդուածագիր «Վահագն» «Երբրի» գիւղերու անունները կուտայ և Գարափրակ ու Կիւ գիւղերու համար այսպէս կ'ըսէ. «Գարափրակ այն եզական գիւղն է, յորմէ ծընած և սերած են շատ մը բանաստեղծներ, երգիչներ, գրագէտներ, ինչպէս «էն աչքք Տիլլանի, երգիչ Ծատուր և «այժմ ալ Պուէտոն Գնար» են. իսկ Կիւը «իւր ժողովուրդի հեզ և կրթասէր բընաւորութեամբ կը ճգնի կրթական գործն յառաջ տանիլ. ունի նորակերտ «վարժարան մը զոր կը բանայ ամէն ծըմեռ և որուն հակոտնեայն կը գործեն «շատ իսկ միւս գիւղերն»:

Պարտք կը համարիմք ուղղել այս տեղեկութիւնն որ սխալ է: Գարափրակ գիւղն բանաստեղծ, երգիչ, գրագէտ մարդ սերած չէ. աչքք Տիլլան՝ որոյ հռչակաւոր մէկ տեստանը հրատարակեցաւ «Ծաղիկ»-ի 13 թուով, ուր տեղէն ծագումն ունենալուն անորոշ մնալը և երգիչ Ծատուրի Գրգի գիւղի դաւակ լինելը արդէն մանրախոյզ քըննութեամբ ստուգած և հաստատած է Դպիր: Իսկ Պուէտոն Գնար ըսածն, եթէ Միքայէլ էֆենտի Սանոսեանն է, որ ծնեալ ի Գարափրակ, ուսեալ ի Պէշիքթաշ Կ. Պօլսոյ, աշակերտ հայկաբանութեան Մալէղեանի, բաւական չէ այդ՝ ըսելու համար թէ «Գարափրակ այն եզական գիւղն է յորմէ ծնած և սերած են շատ մը բանաստեղծներ, երգիչներ, գրագէտներ, և այլն»: Գալով Կիւ գիւղի ժողովուրդեան, չէ հեզ և կրթասէր, այլ տակաւին շատ ու շատ ժամանակ պէտք է բառին ճիշդ նշանակութեամբ կրթսէր կոչուելու համար. կրթական գործը շատ ողորմելի է անդ, մինչդեռ աւելի փոքր գիւղեր կը ջանան յառաջ երթալ ուսումնասէր գաղափարաց մէջ:

— Սառն ժողովոյ չորեքշաբթի աւուր գումարման մէջ Ս. Պատրիարք Հայրը ժողովոյ հաղորդեց Ս. Էջմիածնայ Սինոդին Ատենայետի տեղակալ Երեմիա Սրբազանի հեռագիրն, որ կը ծանուցանէր թէ Համազգային Ընտրողական ժողովն Ամենայն Հայոց Ընդհանրական Հայրապետի ընտրութեան գործողութիւններն աւարտած է և ընտրուած են Ամեն. Խրիմեան Սրբազան 72 քուէով և Գեր. Իզմիրլեան Սրբազան 50 քուէով:

— Կաթողիկոսական ընտրութեան մասնակցեւոր գացող եկեղեցական և աշխարհական պատգամաւորք մայիս 12ին Պաթումէն Մանթաշեան Մալակա շողենաւով մեկնած լինելով, հաւանականաբար այսօր մայրաքաղաքս կը հասնին:

— Թիֆլիսի Կաւկաս լրագրոյն մայիս 5ի թուոյն մէջ հրատարակուած են հետեւեալ հեռագրերն ի մասին կաթողիկոսական ընտրութեան:

ԷՋՄԻԱՇԻՆ, 4 մայիս
Ժամ 12—կէս օր

Երէկ իրիկուն, մասնաւոր խորհրդակցութեանց մէջ համաձայնութիւն գոյացաւ կուսակցութեանց միջև. Ընդունուեցան չորս քանիքներ՝ Թուրքիոյ եկեղեցականներն, — ընդ որս և Երուսաղէմի միաբաններն, — Խրիմեան, Իզմիրլեան, Տէր Սահակեան (Երեմիա), և Խորէն Միսիթարեան Սրբազանները: Սոյն համաձայնութեան անփոփոխութեանը վրայ դիտար է կատարելապէս վստահիլ: Առաջին ընտրողական ժողովը տեղի ունեցաւ այսօր ժամ 10 3/4 ին (Ը. Ե.) Մայր Տաճարին մէջ, դռնփակ:

ԷՋՄԻԱՇԻՆ, 4 մայիս
Ժամ 1, յետ միջօրէի

Ընդունուած քառանուն ցուցակը քուէարկուեցաւ նոյնութեամբ: Խրիմեան, Իզմիրլեան և Միսիթարեան Սրբազաններն ընտրուեցան միաձայնութեամբ, և Երուսաղէմի պատրիարքական փոխանորդ Տէր Սահակեան Երեմիա Սրբազան մէկ ձայն պակասով:

Թիֆլիզի առաջնորդ Մամբրէ Եպիսկոպոս, հակառակ իւր հիւանդութեան, մասնակցեցաւ ընտրութեանց, բայց իւր տկարութեան պատճառաւ ստիպուեցաւ նիստը վերջանալուն մօտ մըտնել ի Մայր Տաճար:

ԷՋՄԻԱՇԻՆ, 4 մայիս
Ժամ 1.55 յետ միջօրէի

Ընտրողական ժողովոյ մէջ ներկայ են ընդամենը 66 ընտրողք, որոցմէ աշխարհականք 25 և ո՛չ թէ 26, ինչպէս սխալմամբ ըսուած էր երէկ: Երգման արարողութեան առթիւ, 7 պատգամաւորք ունէին իւրաքանչիւրը 2 ձայն:

Գումար 73: Ղրկուած էին նաև 14 գըրաւոր քուէներ, ընդամենը 84 (87%) ձայն:

ԷՋՄԻԱՇԻՆ, 4 մայիս
Ժամ 2.50 յետ միջօրէի

Ըստ միաձայն առաջարկութեան բոլոր պատգամաւորաց, թէ՛ եկեղեցական և թէ՛ աշխարհական, ընտրուեցան կաթողիկոսական Աթոռոյ չորս քանիքներ՝ Խրիմեան, Իզմիրլեան, Միսիթարեան Սրբազանները և Երուսաղէմայ Պատր. փոխանորդ Երեմիա Տ. Սահակեան Սրբազան: Յանուն բոլոր ընտրողաց՝ առաջարկուեց էր կրտսերագոյն պատգամաւոր Համբարձում Առաքելեան, ներկայացուցիչ Հնդկաստանի և Պարսկաստանի Հայոց:

Ժողովը միաձայնութեամբ համամիտ գտնուեցաւ իւր կարծեաց: Պատգամաւորաց մին մտադիր էր առաջարկել նաև Կ. Պօլսոյ Պատրիարք Աչքքեան Սրբազանը, բայց յետոյ ետ կեցաւ: Նիստը վերջացաւ ժամ 2 30ին:

— Ս. Պատրիարք Հայրն՝ Համբարձման տօնի առթիւ հինգշաբթի օր Ս. Պատարագ մատուց Աչքք. Հիւանդանոցի մատան մէջ, և յետ պատարագի՝ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարեց վան հոգւոյ Աչքք. Հիւանդանոցի բարեխառակ հիմնադրաց և բարերարաց, Պէշեան Յարութիւն ամիրայի և Կիւլպէնկեան Հաճի Սերովբէ էֆենտիի:

Այս հանդիսին առթիւ, Աչքք. Հիւանդանոցի եղած են հետեւեալ նուիրատուութիւնք:

Ս. Պատրիարք Հայր՝ 1188 զրբ, Սեբաստացի ազգայինք՝ 6655, Ս. և Ս. Կիւլպէնկեան էֆենտիք՝ 2160, ոմն՝ 250, Գեր. Սիմէօն արքեպիս. Ալէքսիան՝ 200, Տիգրան էֆ. Բարադամեան՝ 200, Գեր. Բարթողիմէոս արքեպիսկոպոս՝ 108, և Արժ. Յովհաննէս աւագ քահանայ Մկրեան՝ 40:

— Քաղաքական ժողովը Ուսումն. Խորհրդոյ անդամ կարգեց իւր տնդամակիցներէն Պէշպէրեան Թէթէոս էֆենտին, և նմա յանձնեց խորհրդոյն պակասեալ անդամաց տեղ նորերու անունումն:

— Սառն ժողովը չընդունեց Մշոյ Առաջնորդ Գեր. Ներսէս Մ. վարդապետ Խարախանեանի և Կուտինայի Առաջնորդ Գեր. Պօղոս Մ. վարդապետ Խօլտամեանի հրաժարականներն և որոշեց հրաւիրել գիւղերը շարունակելու իրենց պաշտօնն:

— Կտակաց Հոգ արարծուութիւնն իւր գործաւնութեանց կանոնաւորութեան և դիւրութեան համար ներքին կանոնագիր մը պատրաստած լինելով, Սառն ժողովը՝ նոյն կանոնագրոյն վրայ Տընտեսական Խորհրդոյ կարծիքը լսելէ յետոյ՝ ընդունելի դատեց և հաստատեց:

— Սառն ժողովը վաւերացուց Բաւուրի Կրօնական և Քաղաքական ժողովոց նոր ընտրութիւնը:

— Եօզղատի Առաջնորդական Տեղապահ կարգուած լինելով Արժ. Տ. Յովհաննէս Քահանայ Սահակեան, Սառն ժողովը հաստատեց անոր պաշտօնը:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Երկմեքան Համաժողովն ի Պրիւսէլ գումարուելու փափաք յայտնուած է:

— Մասնային Միջազգային Համաժողով մ'ալ Սանկտ-պետրի գումարի օգոստոսին:

— Սոփիայի մէջ անցեալ շաբթու հինգ առևտրական տուններ սնանկացեր են, մեծ մասը Հրեայ:

— Բեքայի մայիս 7ի ձիարշաւին մէջ Հօլանտեն անգղիացի ձիամարդիկ մը ձիէն իյնալով կոխտուուեր ու մեռեր է:

— Ռուսիոյ մէջ Նարէվի վրայ 4 1/2 միլիոն ռուպլ ծախքով գինեւորական երկաթուղի մը պիտի շինուի:

— Տանքմարքայի վեհապետաց ամուսնութեան տարեգարծին առթիւ Ջարը, Յունաստանի թագաւորը և Կալէսի իշխանը շաբթուս Քորէնէակ համախմբուեցան ընտանեօք:

— Անգղիոյ նախարարապետ Լորտ Սալիսբուրի Հասթինքսի մէջ պահպանողականաց մէկ գումարման միջոցին ճառ մը խօսելով, ընդհանուր խաղաղութիւնը մի անգամ ևս չեղտեր, գործաւորական խնդրոյ մէջ խորհրդարանի միջամտութեան չդիմել յանձնարարեր և օտար մաքսաւաշտական դրութեանց հանդէպ համանման միջոցներ ձեռք առնելու պէտքն զգացուցեր է:

— Պելժիոյ ներքին գործոց նախկին նախարար՝ Պ. Ռոլէն ժաքմէն եզրպտոսի խառն դատարանաց ընդհանուր դատախազ կարգուած է, մինչդեռ ինք հաւանած էր տարեկան 4000 անգլ. ոսկւոյ թոշակով Սիամի թագաւորին Արտաքին խորհրդական լինել, որուն հրամանին կ'սպասէ այժմ իւր նոր պաշտօնն ընդունելու համար:

— Ափրիկէի հարաւ-արեւելեան Մորիս կղզւոյն մէջ ապրիլ 11ին ուրական մը բազմաթիւ աւերումներ գործեր է, մարդոց և հնձոց բազում մնաց պատճառելով:

— Ռուսիոյ գաղտնի ոստիկանութեան վերատեսուչ՝ Կրէստօր զօրավարը մեռնելով, իրեն յաջորդեր է Քուրսքի կուսակալ՝ Ֆոն Վալ զօրավարը:

— Քրոնշտադի առևտրական նաւահանգիստը յունիս 1էն անդին փակուելով, միայն գինեւորական պիտի լինի: Առևտրական նաւք պարտին այսուհետև Բեթերսպուրկի նաւահանգիստն երթալ:

— Բարիզու Շանզ-էլիզէի նկարահանելին մէջ ի տես դրուած Պ. Վիլի հիւանդ բժիշկ մը ներկայացնող պատկերն 6—7 տեղէ կտրտուեր է անծանօթի մը կողմանէ: Ահաւասիկ նորօրինակ վրիթաուութիւն մը:

— Պրէզիդիոյ կառավարութեան՝ նո-

րահաստատ Մաթթօ-Կրօսսօ հանրապետութիւնն ի կարգ հրաւիրելու համար զրկած մարտանաւը Մոնթէվիտէոյի բացերը փոթորկի մը բռնուելով ընկղմեր է. թէպէտ նաւազին մէկ մասը ազատեր, սակայն 120 հոգի խեղդուեր են:

— Զուիցերիոյ Դաշնակցային Պանքային Սէնթ-Կալէնի ճիւղին տնօրէնը ձերբակալուեր է երեք միլիոն Փրանք իւրացուցած լինելուն համար:

— Սերպիոյ և Պուլիարիոյ միջև քիչ մը պաղութիւն կը տիրէ, Սերպիոյ պահեստի զօրաց մարզանաց համար ի գէն կոչուելուն և նա մանուսնդ այդ մարզանք Պուլիարիոյ սահմանագլխոյն երկարութեան կատարուելուն առթիւ: Սերպիա արտասովոր ծախուց պէտք կ'ունենայ հիմա՝ պուլիարական սահմանագլխոյն վրայ կառուցանելի ամրութեանց և գինեւորական բարեկարգութեան համար: Անցեալ շաբթու Սքուր-չինան դռնփակ նիստ ընելով, որոշեց 20—25 միլիոն Փրանքի բացառիկ փոխառութիւն մը կնքել այս պիտոյից համար:

— Եգիպտոսի կառավարութիւնը պաշտպանողական միջոցներ ձեռք առած է, որովհետև Խարթումի էմիրին հպատակ տէրվիշներ յարձակումներ կ'ընեն դէպ ի հիւսիս:

— Անգլիոյ Պանքան մեծաքանակ ոսկի կ'ընդունի դեռ եւս օտար երկիրներէ:

— Միացեալ-Նահանգաց Օսուէճօ քաղաքին մէջ հրդեհ ծագելով, 1 միլիոն տոլար մնաց պատճառեր է:

— Յունաստանի կառավարութիւնը Հանրային պարտուց յունիսի կտրոնները վճարելու համար Ազգային Պանքային և այլոցմէ 16 1/2 միլիոն Փրանքի փոխառութիւն մը կնքեր է 4% տոկոսով:

— Քաւմիրի երկրին մէջ հնտախտի սաստիկ համաճարակ մը կը տիրէ եղեր:

— Մառոքի վեհապետը Անգլիոյ նորընտիր դեսպանին հետ երկիրցս առասկեցելէ յետոյ յանձնաժողով մը կազմեր է, առևտրական դաշնագրոյն վրայ խորհրդակցելու համար:

— Իսպիոյ նոր նախարարապետ Պ. Ճօլիթի իւր նախարարութեան հիմնադիրը ներկայացուցեր է Երեսփոխանական ժողովոյն: Եռլեալ վիճաբանութիւններէ յետոյ 160ի դէմ 169ի ձայնիւ և 38 ձեռնպահութեամբ որոշուեր է սպասել նախարարութեան դրական ծրագրոց:

— Տանքմարքայի Քրիսթիան թագաւորին ամուսնութեան յիսնամեկին առթիւ, որ տեղի ունեցաւ այս հինգշաբթի, Փրանսական կառավարութիւնը զանազան թանկագին նուէրներ զրկեր է:

— Բեքրեսպուրկի նաւարանէն երկու

նոր թնդանօթակերի ծով իջուցուեր են Կրէմիաքի և Օքվաժնի անուամբ և Սելաւսօթի, Բօլքալա, Բէքրոքալովսի և Սիսօ Վէլէֆի անուամբ չորս մեծ զրահաւորներու ալ շինութեան սկսուեր է:

— Միացեալ-Նահանգներէն Ռուսիոյ սովետաց դարձեալ չոգենաւ մ'ուստեստ ձամբայ հանուեր է:

— Ռուսիոյ սովետաց մինչև հիմա բաշխուած նպաստից գումարն է 125,222,500 ռուբլի և 35,060,000 ռուբլի արժողութեամբ արմտիք:

— Երեւանի մօտերը երեք գիւղեր կործաներ են երկրաշարժէն. 27 անձինք զոհ գացեր են:

— Ալեքսանդրիոյ մէջ մեծ հրդեհ մը ծագելով, երեք միլիոն Փրանք մնաց գոյացեր է:

ԻՐԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԻ

ՆՈՒԱԳՆԵՐ

Միհրան Յովհաննէսեան

Շահածուկին գովասանքը. Առջինեկը—Հինաւուրց զոյգ մը աղքատիկ թինթիններ. Մէնմէն տատիս. Առ Մեկանիա. Սնանկութեան արձագանքը—Դրախօմային զոհը—Երթա՞նք ծերուկ տէրտէրին. Տէր Գէորգ Արծրունի. Տանտան. Ժողովրդեան զաւկին օրօրը. Նաւավար Գիրգոր. Ողբումն մօրկան. Սիրահար Կիկօն. Վաղեմի գերեզմանք. Կիկօն ի Գասըմ-Փաշա. Սրբուհի Մայրապետի, Տէր Գէորգ Արծրունւոյ և Տէմիրճիպաշեանի պատկերներն:

Գին 100 փարա

ԳՐԱՏՈՒՆ

Կազմատուն եւ Թղթավանառանոց
Է ԿԵՆՏՐՈՆ

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ Յ. ՊԱՇՊԱՋԻՐԿԵԱՆԵԱՆԻ
Հաստատեալ 1877

Հայերէն, Թրքերէն և Ֆրանսերէն գրքեր և դասագրքեր. — գալորցական և գրասենեկի պիտոյք. — այլ եւ այլ տեսակ թղթեր, ևլն, ևլն:

Գրատունս արդէն բազմաթիւ հեղինակաց և գրավաճառաց հետ զանազան պայմաններով ուղղակի յարարութեան մէջ լինելով՝ պատրաստ է գործ ունենալ ամէն Մեծ. հեղինակաց և գրավաճառաց հետ՝ որք կը գտնուին ի Պոլիս և այլուր. ուստի կը հրաւիրեմք զնոսա և ամէն գրասէրներ դիմել գրատունս ուր նորանոր միջոցներ ունիմք ի ձեռին՝ գոհացնելու մեր ամէն կարգի յաճախորդները ամենաշարժաւոր գններով:

4—6

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պատգամաբախտիւնք. — Սալիհ փաշա՝ Զօրի, Բէուֆ պէյ՝ Եէնի բազարի (Գօսօվա), Թահիր պէյ՝ Եգեօսիյ կառավարիչ, Իհսան էֆ՝ Դաւրէթի ընդհանուր հիւպատոս, Խալիլ Հիլմի էֆ՝ Պօրի (Բօնեա), և Ալի Շէվքէ էֆ՝ Պօզդըրի (Բօնեա) գալմադամանեանեցանք։ Աստիւանք. — Ատաբազարի գալմադամ Մէհմէտ Նիւզէթ պէյի Սանիյէի Միւթէմայիզ տատիճանը տրուեցաւ։

Պատուանգանք. — Քանտէրէի (Նիկոմիդիա) գալմադամ Բէհիտ պէյի և Երլտըղի կայս. պալատան դեղագործներէն Տօնճեան էֆ. ի Մէհմէտի էֆ. Հալէպի օսմանեան ծխախոտի Բէթիլին վերատեսուչ Նուհ էֆ. ի և Ատաբազարի Թաղապետութեան նախագահ Ստեփան էֆ. ի Մէհմէտի էֆ. կարգի պատուանշանները ընդունեցան։

Օսար պատուանգանք. — Անգլիոյ Թագուհին Բաղանեաց պատուանշանին մեծ ժապաւէնը նուիրած է Եգիպտոսի Խըտիլին։

— Երկրագործական դրամատան գաւառաց անտուկներուն հաշիւները քննելու համար երկու կամ երեք քննիչներու կարգուին արտօնուած է կառավարութեան կողմանէ։

— Կէօզ-Թէփէի Քայըջ Տաղը ճամբուն վրայ զինուորական տասնապետ մը սպաննուած գտնուեց։ Ոճրագործք ձերբակալուած են։

— Սելանիկի նահանգին այս տարւոյ հնձոց վիճակը գոհացուցիչ է եղեր։

— Հնգախի համար վերջերս օսմ. զինուորական բժշկաց ուսանող կողմանէ գտնուած դեղն այնչափ լաւ արդիւնք չէ տուեր։

— Ի Կէլիպօլու հարսանիքը կը ճարակի։

— Կայսերական ներման արժանացաւ Աքեաի բանտին մէջ ցկեանա չըդթայակալ աշխատութեան դատապարտուած Եօրկի Սթոյեան անուն Պուլկար մը։

— Ժանգաւեղ երևան ելեր է Միւնիթէֆիքի (Պարս) չըջակայից Միւսի Աշերէթին մէջ։

— Որքալուիկէն վնասուող այգեաց քանակութիւնը 1100 արտավար է մայրաքաղաքի և չըջակայից մէջ։

— Սղերդի մէջ ապրիլ 9ի առաւօտուն երկրաշարժի ցնցմանց պատճառաւ քանի մը տուններ փլչելով, մարդալ մեռեր է փլատակաց ներքե մնալով։

— Միսիլիի Պանքային բաժնետէտարց ընդհանուր ժողովն անցեալ շաբաթ օր տեղի ունենալով ի Պուլիս, տարեկան

գոհացուցիչ արդեանց համար 5 0/0 շահաբաժին որոշուեցաւ։

— Ասանայի կուսակալը քննական պտոյտի ելեր է՝ Տէֆթիւտարը փոխանորդ կարգելով։

— Տրապիզոնի մէջ Պաֆրացի Նիքօլան սպաննող երեք չարագործները ձերբակալուեցին։

— Նիկոմիդիոյ մէջ զինուորական հիւանդանոց մը պիտի կառուցուի։

— Ոսթիկանք որք պատժական օրինաց դատըթացն աւարտելով յաջող քննութիւն անցուցած էին, թուով 40 են և իրենց վիշակականներն անցեալ կիւրակէ ստացան օստիկանութեան նախարար Վսեմ. Նաղմ պէյի ձեռքէն։

— Տասեան Առաքել պէյի փեսայ՝ Պ. Սափլանի մահը լոկ արկածի մ'արդիւնք լինելով, սպաննող միայն ութ ամսոյ բանտարկութեան դատապարտուեց է Քիւլիւք Չէքմէէի դատարանէն։

— Բաղէշի բանտին առաստաղը ծակելով 16 հոգի փախեր են, սակայն ժամանակին խմացուելով, ոմանք ձերբակալուեցին և այլք հալածուիլ սկսեցին։ Պահապանք դատի պիտի ենթարկուին։

— Տէրսիլի աւագակներէն և Բերքէլ աշիրէթէն Մուսթաֆա օղլու Ալի իւր մէկ ընկերոջ հետ ձերբակալուեցին։

— Քաղաքապետութեան պաշտօնատան մէջ վիճակագրութեան դիւան մը հաստատուած է։

— Պարսից Շահին հօրեղբորորդի Հաճի-Իւլ-Հասան խան մայրաքաղաքս կը գտնուի շաբաթէ մ'ի վեր։

— Պայագիսի նախորդ կառավարիչ՝ Քեազիմ պէյ հանդստեան կոչուած է։

— Անասօլուի երկաթուղեաց մինչեւ Էսկիշէհի չինուած մասին բացումը պիտի կատարուի ամսոյս 31ին։

— Իրաւանաւ թէ՛ աստ և թէ՛ ի գաւառս մինչեւ մայիս 1 պարտին թաղապետական չըջանակներէն արտօնագիր ստանալով, կրթական պաշտօնէից արձանագրել տալ։

— Մուսանիա Պրուսա երկաթուղւոյ բացումը ամսոյս 25ին տեղի պիտի ունենայ։

— Ափրիկեան Տրիպօլիոյ հողային ընդունակութիւնն ու բարդաւանման միջոցները քննող յանձնաժողովը իւր տեղեկագիրը մատուցած լինելով, կայս. իրաւոյ մը վաւերացուցած է զայն։

— Այսրնի երկաթուղւոյն Խօնջէլիէն մինչեւ Տէնիզլի չինուած մասին բացումն արտօնուած է։

— Փոքրիկ բռնուելով ընկղմեր է Մէսուսիէ անուն օսմանեան առաջատանաւ մ'որ 100,000 շրուշի ապրանք բեռնած էր։ Մարդու կորուստ չկայ։

— Մաֆաւսան նորակառոյց միջերա-

նոցներուն համար մեծ ու զարգարուն դուռ մը պիտի կառուցուի։

— Անիոնի մէջ սաստիկ անձրեւ և կարկուտ տեղալով, հունձք վնասուեցին։

— Դոնեայի հնձոց այս տարւոյ վիճակը լաւ է կ'ըսուի։

— Պրուսայի կուսակալը իւր քննական պտոյտէն դարձեր է ի Պրուսա։

— Սեւ-Մովսէս Նեղուցին եւրոպական ավանց ամրոցներուն շինութիւնն աւարտած է։

— Յիւսական ծանօթ ծրագիրը վաղուան Նախարարաց Խորհուրդին մէջ պիտի քննուի։

— Պարսկաստանի և Թուրքիոյ միջև կնքուած թղթատարական պայմանագիրը գործադրութեան պիտի մտնէ յունիս 1ին։

— Ուրլայի չըջակայները ծովու կողմէն եկող աւազակներ տուն մը կողովտեր և կալուածատիրոջ որդին թէպէտ իրենց հետ տանիլ ուզեր, սակայն սպա իրենց միտքը փոխելով, դարձեալ հոն թողեր և իրենց առագաստանաւով հեռացեր են։

— Սեւ-Մովսէս մէջ Կիւրճի ընկերութեան Զմիւռնի չոգենաւն՝ ուտեստը հատած առագաստանաւ մը տեսնելով՝ օգնութեան փութացեր և ուտեստ հայթայթեր է։

— Զմիւռնիոյ աւստրիական պատուակալ ընդհանուր հիւպատոս Պ. Նիքօլա տը Եանքօ՝ մայրաքաղաքիս պատուակալ ընդհանուր հիւպատոս անուանեցաւ։

— Իսալիոյ մայրաքաղաքիս դեսպան Պ. Բէսման Բարիզու դեսպան անուանած լինելով, երէկ Սեւափըքի արարողութենէն յետոյ վեհ. Սուլթանին ներկայանալով իւր հրաժարագրերը մատոյց և արժանացաւ Ա. կարգի Օսմանիյէ պատուանշանի։

— Ալպանիոյ մէջ արեան վրէժխնդրութեան և հարսանեաց մէջ չափազանց ծախուց տեղի տալու սովորութիւններն ու վէճերը վերջացած են։

— Գալալայի ծխախոտի հնձոց վիճակը շատ գոհացուցիչ է։

— Օսմ. կայս. Պանգայի նորակառոյց շէնքին բացումը տեղի ունեցաւ հինգշաբթի օրը հանդիսաւորապէս։

Ա Ր Ժ Է Ք Դ Ր Ա Մ Ո Յ			
Օսմ. լիւրաւ 100 զըշ. էն			
Մեքիտիէ	108	2	Վեցնոց 102 20
Քառորդ մէքիտ	106	35	Իստիզ քօլ 89 35
Մանր մէքիտ	101	35	Նարուէն 87 22
Մէթալիք	98		Գրիմից 51 15
Հինգնոց	101	30	Աշգլ. լիւրա 110 10
Մանէթ թղթագրում 8 63			
Գոնուլիտէ	22	23	Իսմ. Երկ. 87
Թահիլ. Օսմ.	82	25	Թասլիյէ 18

ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆՔ

ՄԱՍԹԵՆՍ-ԴՊԻՐ

Բ.

(Շար. նախորդ թիւէն եւ վերջ)

Մատթէոս-Դպիր անգործ մնալ սիրողներէն չէր, մի կողմէն առտնին դասարանին մէջ(1) թաղին զաւակները կը կրթէ ու կը պատրաստէ, միւս կողմէն տպարանական գործունէութիւնը կը շարունակէ:

Հրամանաւ Զաքարիա Պատրիարքի և ըստ խնդրոյ ազնուագարմ Միրիճանեանի Շնորհք-Մկրտիչ Ամիրային(2),

(1) Պալատու Տ. Գաբրիէլին աղջիկն ալ՝ Տիրուհի Մայրապետ՝ վարժոց մը ունէր Մատթէոս-Դպրի տանը կից, ուր յաճախած են յաշակերտութիւն՝ Հին-քեարպէյէնտեան Արժ. Տ. Յովհաննէս Աւագ-քահանայ և ժամանակակիցը:

(2) Սոյն Միրիճանեանց Մկրտիչ Ամիրային իւր ծախիւք տակէլ տուած է 1790ին նաև նաեւեկն, իբրև նախընծայ արդիւնք նորակերտ տպարանին Դրպարտան:

Մկրտիչ Ամիրային՝ Զաքարիա Պատրիարքի օրով՝ առաջին երկուսն վարժարանը կը բանայ ի Գումգարու, Լուսաւորչեան աղջկանց արդի վարժարանին քարուկիր կողմի շինուածքը: Անկէ ի վեր այդ փողոցին անունը՝ Իպրասուկին փողոցը ըսուած ու շարունակուած է:

Մինչև այդ կրթական հաստատութեան սկզբնաւորութեան թուականը՝ զարոցներ չունէիք: Տղայքն՝ Ակնցի Եպիսկոպոս խանութը, քահանայից տուններն և մայրապետաց քով դաս առնելու կ'երթային:

Թավթան-Թաթիի զառիվայրէն օտարազգի մը իջած տտեն, Ախտէրի-վարժոց յաճախող Հայ ուսանողի մը երեսը կը համբուրէ:

Մկրտիչ Ամիրային՝ որոյ բնակարանը Սէբէթի-փողոցը Սուճուխճի-օղլուին տանը կից է եղեր— զայս պէզալի իրողութիւնը տեսնելով՝ կարի կ'զգածուի և կ'առաջադրէ իւրովի՝ անմեղ տղայքը մի անգամ ընդ միշտ այսպիսի պատահական փորձութիւններէ ազատել, և հասարակութենէն գաղտնի, այդ Լուսաւորչեան վարժարանը կը հիմնէ, նպատակը Պատրիարքին միայն խոստովանարար հաղորդելով ի գիտութիւն:

Քանի մը տարիէն յետոյ, կատարուած իրողութիւն մը նկատուելով յիշեալ կրթական հաստատութեան գործը, և տարիներու հստակմամբ արդէն նուիրագործուած, կայսերական հրամանագիրը կ'առնուի նոյն դպրոցին, որոյ Միսթիվէլիութիւնը և նիւթական մատակարարութեան յանձնաձումը՝ հիմնադիր Մկրտիչ-Ամիրային յետոյ, Հայ սովորիչ արհեստագետաց վիճակուած էին մինչեւ ճատատուութիւն Ազգ. Մահմանգրութեան:

Զաքարիա Պատրիարք՝ Միրիճանեանց Ամիրային սոյն կրթանուէր մեծ գործն գնահատելով՝ օրհնութեան յատուկ կոնգրակ կուտայ, և նոյն օրէն Շնորհք կը

ՅՈՒՊ ՔԱՀԱՆԱՅԻՑ անոն հոգեւոր գիրքը կը հրատարակէ, երկասիրեալ ի Տէր Պօղոս քահանայէ կաղզվանցոյ: Ամիրային ծախքը կը հոգայ գրքի հրատարակութեան, որոյ յառաջաբանին կըցուած է տպագրութեան թուականն ու տպագրչին յիշատակագիրն այսպէս:

«Յամի ՌՄԽԱ և Սեպ. Ժ.:

Մատթէոս Դպիր» և այլն:

Ունիմք նաև Մեկնութիւն ԺԱՄԱ-ԿԱՐԳՈՒԹԵԱՆ ի Մատթէոս դպրէ, տպագրեալ ի Կոստանդնուպոլիս 1795ին:

Ինչպէս հրատարակուածներէն կը տեսնուի, սոյն գործարանէն ելած գրքերէ բոլոր գրքերն եկեղեցական ու հոգեւորական գրքեր են, ինչպէս նաև հետեւեալ երկու մատեններն:

Ոսպնակեք Յովհաննէս Արճիշեցոյն Մեկնութիւն Ս. Պատարագին — որ հետեւողութիւնն ու համառօտութիւնն է Խոսրովու Անձեւեցեաց եպիսկոպոսին և Ներսէս Լամբրոնացոյն սոյն օրինակ երկոց—տպագրած է 1799ին, արդեամբք յԱնդրիանուպոլիս բնակեալ Ռամեցի մահտեսի Պենիաթի որդի մահտեսի Գէորգ Ամիրային, և ժողովրդեան ձրի բաշխուած է: այս առթիւ բազմաթիւն տպագրիչը կը գրէ թէ՛

«Յիշեցէք զտպագրիչ սորին զՄատթէոս նուստո մանկավարժս(1) ընդ թեռն իմոյ Բրաբիոն նօտարի»:

Տիրացու Մատթէոս ամուսնացած էր և ունէր երեք աղջիկներ, երեքն ալ ամուսնացուցած:

Անդրանկուհին Հեղինէ՝ ամուսնացուցած էր մուշտակի վաճառական Պետրոս աղային հետ, երկրորդն՝ Աննան, Զմմարացի ոսկերիչ Կարապետի հետ, և փոքրիկն Մարիամ՝ երկու անգամ այրիացեալ, որոյ որդին՝ Տ. Մատթէոս՝ Բերայի եկեղեցոյն վրայ քահանայ ձեռնադրուած և աչքերը կուրանալով՝ վախճանած է:

Սակայն Տիրացու Մատթէոս բնաւ չյիշատակեք զաւակներն, այլ յատկապէս իւր քոյրն՝ Նոսար-Բրաբիոնը՝ կը յիշարդանուանէ զՄիրիճանեան Մկրտիչ Ամիրային, որուն ցեղը ցարդ կը շարունակուի:

Շնորհք Մկրտիչ Ամիրային սեղանաւորն եղած է նաև նշանաւոր Զաքարիա Օղլուին: Գործառնութեանց սենեակը հաստատած էր ի Մեծ-Նոր-խան:

(1) Մանկավարժ բառէն ալ ինքնին կը յայտնուի թէ, Մատթէոս-Դպիր և քոյրն Բրաբիոն՝ ըստ այն ժամանակի սովորութեան, տղայ կարդացնելով կը հոգան եղեր իրենց ասրուստն և իրենց կրթարանին մէջ իւրացուցեր են Պալատու ազնուագետականաց գասուն վերաբերող գրքերէ բոլոր տղայքն: այս կրթարան, ինչպէս նաև իւրակերտ-տպարանը, բաւական ընդարձակ պարտիզի մը մէջ կը գտնուին եղեր:

շատակէ, որ ամուսնացեալ չէր, անշուշտ կրթական գործին մէջ՝ եղբօրը ոչ նուազ աջակից ու աշխատակից գըտնուած լինելուն համար:

Շարունակեմք:

«Վկայաբանութիւն սրբոյ կուսին Մա-րիանեայ» գիրքը որ արդէն 1766 և 1790 ին կրկին տպագրութիւններ տեսած էր, երրորդ տպագրութեամբ ի լոյս կ'ընծայուի 1803 Ապրիլ Ժ. ին ի Կոստանդնուպոլիս ի տպագրարանի Մատթէոս-Դպրի, հրամանաւ Յօհաննու աստուածաբան վարդապետի և քաջաբարոզ Պատրիարքի Կ. Պօլոյ:

Մատթէոս-Դպրի տպարանական գործունէութեան թուումն մասանցը չը կնքած, հարկ կը համարիմ յիշել թէ՛ Պալատի մեծանուն մանկավարժ և օրացոյցի առաջին յօրինող ու տպագրողն՝ ընտրելագոյն պատկերազարդ օրացոյցի տպագրութիւնը վերջացուցած է այն ա. տեն, երբ թի տպարանի Պօղոսի Արապեան Ապուշեխցոյ գեղատիպ օրացոյցներու նմաններ կ'երևին հրապարակին վրայ:

Դպիր Մատթէի օրացոյցներուն պատկերին ներքև տպուած է՝

«Ասէ Սուրբն Բարսեղ Կեսարացի. Շնորհաւոր նոր-տարի և բարի կաղանդ, Յայսմաուրք 1 Յունուար»:

Մատթէոս-Դպրի տպած օրացոյցներէն իբրև յիշատակ՝ կը գտնուի Ղալաթիոյ Ազգ. Կեդրոնական Մատենադարանին մէջ:

Մատթէոս-Դպրի գրչագիր օրինակներէն՝ Առաքելոց և Հայրապետաց ժողովներով գրուած հաւաքածոյ կանոնագիր մը կոյ Պալատու եկեղեցոյ Մատենադարանին մէջ: 1863ին Վիեննայի Միսթիարեանց միաբանութեան գիտնական անդամ Հ. Յովսէփ Գաթրեճեան յատկապէս երթալով ի Պալատ Ս. Հրեշտակապետ եկեղեցին՝ առ նոյն ժամանակի քարոզչին՝ Գեր. Տ. Բարթոլոմէոս վարդապետ (այժմու Պրոսպոյու Արքեպիսկոպոսն), խնդրած է օրինակել զայն:

Նորին Գերապատուութիւնը չթոյլատրէր, առարկելով թէ՛ «Դուք մեր եկեղեցոյն աննպատակ հեղինակութիւններով ու գրչագիր մատենով սպառնալիս կ'ուզէք. պէտք ունի՞ք մեր եկեղեցոյ նպատաւոր Օրինագիրքերն ալ արտագրելու, քանի որ օգուտ մը չեն ընձեռեր անոնք ձեր արդէն ըստանձնած եկեղեցական դատին համար»:

Քիչ մ'ալ հետազօտենք ուրիշ հետաքրքրական պարագայներ, պրպտենք անձնական միջադէպեր որք կրնան մանրավէպներու տեղ ծառայել:

Մատթէոս-Դպիր՝ գեղեցկագէտ, անձնեայ, պարթևահասակ և հայրա-

պետական փառաւոր մօրուք ունեցող համակրելի անձնաւորութիւն մ'է եղած, որով ոչ միայն Պալատու բոլոր ազնուապետական դասուն և մասնաւորապէս Խորասանձեան Յովհաննէս Ամիրային նազելին, այլ և ժամէն դասակարգի ազգայնոց սիրելին եղած է:

Պատուելի-Դպրին պաշտօնական տարազն նորութիւն մ'է թէ՛ այն ժամանակուան մարդոց համար և թէ՛ ներկայիս համար:

Ի Պատրիարքարան և մեծատանց բնակարանները այցելած ատեն, բէօսէֆիմուշտակ մը կը հագնէր սովորաբար, որոյ չուխայ-երեսը վրան կարուած ու փակցուած չէ եղեր, այլ հագած ատեն վերարկու չուխային վրայէն կարուած օղակները՝ մուշտակին վրայ փակցուած կոճակներուն անցունելով կը հագնէ եղեր, իբրեւ թէ երկայն վերարկու մը՝ վերէն ի վայր կոճկուած:

Իբրեւ Հայ-քրիստոնեայ՝ Մատթէոս-Դպիր այնչափ խիստ պահպանողական մ'է եղած, չըսեմ ծայրայեղ կրօնամուր մը, որ Ս. Սարգսի, կամ լաւ ևս Առաջաւորաց պահոց օրերը՝ ծումապահութեամբ կ'անցնէ, Հրեոսկապեսաց կամաւոր պահքը՝ աղուհացիւ կը բռնէ, Ս. Ասուածածնայ միաշարժական պահքը՝ երկշարժականի կը վերածէ եղեր:

Մատթէոս-Դպիր՝ նախազգացում մը կը տածէ եղեր իւր մահուան թուականի մասին:

Շարունակ կը յեղյեղէ եղեր թէ՛ ինքը և թէ՛ քոյր-բրաբրինը—որ իրմէ տասը տարեկան սղտիկ է եղեր— 85ական տարեկան պիտի մեռնին, այս պատճառաւ փութացեր է ի կենդանութեան իւր ու տիրացու Բրաբրինին գերեզմանները քովէ քով չինել տալ, էտիրնէ-գաբուի դրսի գերեզմանատան բուխիլէին մօտիկը:

Այժմ կը հաւաստեն թէ՛ այդ զոյգ մը դամբանք յատուկ տապանադրերով ցարդ կը մնան, սահմանափակեալ քարէ չըջապատով:

Կ'աւանդուի թէ, սոյն գերեզմանաքարերը չինել տուած ատեն, Պալատութաղին դուրսը մեծ հրդեհ մը պատահեր է, ու՛ր այդ քարեր այրեր են. ուստի վերստին նոր քարերէ չինել տալով՝ կրկնակի ծախք վճարեր է:

Տիրացու Մատթէոսին տաներէցն ու մտերիմ քահանայն է եղած Պալատութեան եկեղեցւոյ Աւագերէց և Նշանաւոր կաղմարար համբաւաւոր Մեծ-Տէր-Մեկըն քահանայն, որ՝ ինչպէս ժամանակակցաց յայտնի է, հօրամոյն երկու արհեստագէտ զաւակներ ունի, մին՝ ոսկերիչ միւսը և կաղմարար. երկուքն ալ քահանայացած են յետոյ Տ. Ստեփան

և Տ. Պաղտասար անուններով, որոց մասին կարգ մը հետաքրքրական անեկդոսներ կը պատմուին:

Տ. Մեկըն քահանայն ևս՝ իւր տունը յատուկ ընտելարան ունեցած է՝ թաղին երկսեռ մանկտին կրթելու համար:

Տէր Մեկըն քաջ երկաթագիր ու մաքուր նօսրագիր է եղեր:

Վոսիորի Եէնի-Գիւղի Գիւտ Տիոյ Ս. Աստուածածնայ եկեղեցւոյն մէջ՝ թնկեան գերդաստանի նահապետին՝ Յակոբ աղայի յիշատակն եղող իւղաբեքից արծաթապատ Աւետարան մը կայ, որ գրչագիր է Պալատու նոյն Մեծ-Տէր-Մեկըն քահանային:

Պալատու եկեղեցւոյ քահանայից թիւը մինչև երեսունութի կը հասնէ եղեր այն ատեն. յետոյ երեսուներկուքի իջեցուցեր են. Այժմու թիւը՝ միաւոր չըջանակէ դուրս չեներ:

Տ. Մեկընի գործունէութեան ասպարէզն՝ Պալատու Հրեշտակապետի եկեղեցիէն մինչև ի Պատրիարքարան չէր տարածուեր, այլ աւելի հեռուն: Տէր Մեկըն Հայր յարաբերութիւն ունեցած է էջմիածնայ պարպաւրտ և հեզարարոյ Եփրեմ կաթողիկոսին հետ:

Այսպէս մշակուելով, Տ. Մեկըն՝ իւրաքանչէր սիրոյ ժամանակ՝ էջմիածնայ Աթուոյն պաշտպան կը հանդիսանայ հանդէպ Պատրիարքարանի:

Վերջին օծման համար քահանայից բաշխուած իւրն՝ եկեղեցւոյ կանթեղի համար գործածած է. Տաթևացւոյն պատկերը չինելով օծեր և Պալատու եկեղեցին կախեր է, ուրկէ յետոյ Մայր-եկեղեցին տարուելով՝ Ս. Խաչ եկեղեցին դրուած էր:

Տէր Մեկըն և որդիքն Տէր-Պաղտասար և Տէր-Ստեփան՝ ի պատարագի յիշած լինելով զՏաթևացին, 1819 նոյեմբեր 13ին աքսորուած են, ուրիշ նոյն օրինակին հետևող քահանայից հետ:

Պալատու Մեծանուն Աւագերէցն ու Տէր-Պաղտասար որդին՝ Գարակէօմրիկի թաղին վարժոցին տեղ, այժմու Յօհան-Ոսկերեւան եկեղեցին հաստատած և օծած են 1829ին, Պատրիարքարանի որդման չսպասելով:

Կը յիշուի թէ, Տէր-Մեկըն՝ Պատրիարքական ընտրութեան մը ժամանակ, իւր համաթաղեցի (Պալատցի) Սերովբեան Յակոբոս եպիսկոպոսը Պատրիարք առաջարկած է առաջին անգամ, որ յայնժամ Մարսուանու և Ամասիոյ առաջնորդ էր:

Սոյն յանդգնութեանց համար՝ Տ. Մեկըն՝ 1819էն սկսեալ, 1827 և 1831 թուականներուն, հետզհետէ Պօլու, Ամասիա և Ռատոս կղզին աքսորուած է:

Պարտք կը համարիմք յիշատակել թէ՛

Տէր-Մեկընի համախոհ կամ գաղափարակից ու գործակից գտնուած են միշտ Բերայի Տէր-Ջաքարիան, Օրթագիւղի Տէր-Գալուստը, Գուրգարուի Տէր-Վրդանէսը, Սամաթիոյ Տէր-Ստեփանը և այլք:

Տէր-Մեկըն հարիւրամեայ հասակին մէջ՝ պատգարակով, ամէն օր Պալատու եկեղեցին կը յաճախէ եղեր:

Ներուի մեզ որ սուղինչ տողեր վարտուղեցանք առաջադրեալ անձնաւորութեան, սակայն այսպիսի յարակից կարեւոր դէմք մ'ալ կ'արժէր որ քիչ մը լուսաբանէինք, և որ ցարդ անյայտութեան մատնուած դէմքերէն մին են թաղրուած է, զորմէ խել մը անեկդոցներ կը մնան, թէ՛ իւր և թէ՛ իւր գաւակաց՝ Տէր-Ստեփանի և Տէր-Պաղտասարի մասին, զորս կը թողումք իւր ժամանակին յայտնել, և կ'անցնիմք Մատթէոս-Դպրին:

Մեծանուն-Դպրին մահուան պատճառն՝ հետեւեալ հետաքրքրական պատգային վերագրուած է: 1822—1823 ին միջոցները՝ ծնալաւիկ(1) մը խնդիրն յերեւան կուգայ, ինչպէս եղած էր Շղթայակիր Գրիգոր Պատրիարքի օրով ալ, և անկից ալ առաջ բաղմիցս:

Ծնալաւիկը՝ Զատիկական տօնի այլալուծիւնն է, այնպէս որ Զատիկը՝ կիւրակէ օր գալու տեղ, Ուրբաթու կամ ուրիշ օրուան պատահած է:

Յունաց պատեքի օրն՝ 1729 Ապրիլ 6ին Մաղկազարդ ըրած եմք, և յաջորդ կիւրակէն՝ Ապրիլ 13՝ Զատիկ:

Ի վաղընջուց սովորութիւն էր որ յերուսաղէմ Զատիկ ձրագալոյցի երեկոյին Ս. Յարութեան տաճարը Հայ և Յոյն ուխտաւորաց հոծ բազմութեամբ կը լեցուէր լուսաւորութեան մեծ հանդէսը վայելելու համար, զոր կը կատարէին երկու ազգաց Պատրիարքներն ի միասին՝ Բրիտոսի գերեզմանը մոտեւելով:

Այս նկատմամբ ընդարձակ տեղեկութիւններ կը գտնուին Խարբեղցի Յովհաննէսեանց Գեր. Աստուածատուր եպիսկոպոսին աշխատասիրած և յերուսաղէմ տպուած ժամանակագրական Պատմութիւն Ս. Նրուսաղէմի անուն կրկնահատոր կտրեւոր նորատիպ մատենին մէջ:

1823ին ալ, Պօլսոյ Պօղոս Պատրիարքն Անդրիանուպօլսեցի, նախ Եփրեմ կաթողիկոսէն հաւանութիւն կ'առնու և ապա Յունաց հետ կարծեաց փոխանա-

(1) Յետաճգելու կամ չկատարուելիք գործի մը համար առածի կարգ անցած է ըսել. «Յունաց կաղանդին, Հայոց Մաղաւտիկին»:

կութիւն ընելով՝ Մուսաբեկի խոտորումն վերցնել կ'ուզէ. այս պատճառաւ մեծ գիտութիւններ եղած են երբեմն Հայոց և Յունաց մէջ, մանաւանդ յերուսաղէմ Լուսաւորութեան առթիւ, զորմէ ի վերեւ ակնարկեցինք:

Սոյն Մուսաբեկի խոտորոյն կարգադրութեան համար Օրացոյց յօրինող և Տօնացոյցի հաշուող լեզուէն հասկացող նոյն ժամանակի մասնագէտն՝ Մատթէոս-Դպիր(1) կը հրաւիրուի յատկապէս Պատրիարքական գրով՝ ի Պատրիարքարան, ուր Պօղոս Պատրիարք կը խնդրէ Մատթէոս-Դպիրէն, որ յառաջիկայ տարւոյ Զատիկական տօնի ծնութիւնը չտկէ, որպէս զի Հայերն ալ Յունաց հետ Զատիկն ընեն: Եւ չեչտելով կ'ըսէ Նորին Ամենապատուութիւնը թէ՛ «Պատուելի», այս գործը Դու'ն միայն կարող ես ընել, և այս առթիւ մեծ պարգև կը խոստանայ Մատթէոս-Դպիրին:

Եւ արդարեւ մեծ աշխատութեամբ և յոգնաշուն տքնութեամբ ընդ փոյթ ի գլուխ կը հանէ առաջագրեալ գործը և կը ներկայացնէ Պօղոս Պատրիարքին, որ յոյժ կը մխթարուի և կը գովէ ու կը փառաբանէ Մատթէոս-Դպիրի ձեռնահասութիւնն ու գործունէութիւնը, և ի վարձ սոյն գնահատելի աշխատութեան, 200 զուրուշի գումար մը կը նուիրէ՝ «Իբրեւ միւսեկեկ պարտաւ մը հաճեցէ՛ք ընդունիլ ըսելով»:

Թէեւ հին ժամանակուան համար 200 զուրուշ գումարն այսօրուան 200 մէճլտիյէին հաւասար գումար մ'է, սակայն Մատթէոս-Դպիր չգնահատար այդու և յոյժ կ'զգածուի ու կը սրտաբեկի, աւելի մեծ գումար մը ակնկալելուն համար, և սակայն ժամանակին Պատրիարքին գէմ զգալու և Նորին Սըրբազնութիւնը չկոտորելու համար, անտրտունջ այդ տրուած գումարը շնորհակալութեամբ կ'առնու և կը վերագառնայ ի տուն, ուր ընդունած պարգևին նկատմամբ ունեցած և զգացած ցաւը Բրաբիոն քրոջը անպատրուակ կը յայտնէ, և կ'երի ու կը մրկի:

Սոյն յուզումն վերջապէս կը հիւսնադանայ Պատուելին, և կաթուածահար լինելով, տարիներով կ'ապրի այնպէս՝

(1) Մեր տեսած Մատթէոս-Դպիր Օրացոյցին մէջ պատկեր մը կայ, որոյ վերայ աստղաբաշխի նկար մը կը գըտնուի, յորում ինքն երկնքի աստղերը կը դիտէ ու կը զննէ գիտակով:

Ոտանաւոր մ'ալ ունի Օրացոյցի Հեղինակն, հետեւեալ սկզբնաւորութեամբ.

Քեանուցի Էվելն է Յունուար,
Շուպաք ասելն է Փետրուար,
Մարտի անունն է տաճկեվար,
Դարձեալ է Մարտ և ոչ այլ բառ:

խօթացեալ և անկարող գործելու:

Վերջապէս, Մուսաբեկը կերցաւ մը եղաւ Մատթէոս-Դպիրին, որ քանի մը տարիներ կըլս կըլս ապրելով՝ կը հաշուէ իւր տարիները, և կը տեսնէ որ ութսուն և հինգ գարուններ արդէն բոլորած է, և գուշակեալ օրերն հասած են, կը պատրաստուի յաւիտենականութեան հրաւիրելով իւր մօտ՝ խոստովանահայր Տ. Մեղքոնը, կը մխթարէ գնա և փափաքանօք ընդունելով վերջին թոշակը, կը կնքէ իւր մահկանացուն, օրհնելով Ազգն ու համօրէն աշխատակիցներն՝ տպարանական ծանրաբեռնեալ գործոյն:

Մատթէոսի յուզարկաւորութեան հանդէսն ու ժողովրդական թափօրը կը կատարուի մեծ շքով:

Նոյն ժամանակի գրեթէ բոլոր քարոզիչներն ու քահանայքը, ու եկեղեցւոյ սպասաւորներն ներկայ կը գտնուին տխուր հանդիսին, բնաւ վարձատրութիւն չառնելու թէութեամբ: Պալատու և Ֆինէրի Յունաց եկեղեցիներն յատուկ վարդապետներով ու պատուիրակներով կը մասնակցին սոյն մեռելական հանդիսին, ինչպէս նաև Պալատու մեծ սինակոկի ընդունապետն և քանի մը ռաբբիներ, պատուելով հանգուցելոյն յիշատակը և գնահատելի տաղանդը: Մարմինը կ'ամփոփուի Էտիրնէ-Գարուի գերեզմանատան իւրակերտ դամբարանին մէջ, որ այժմ յատկացեալ է նոյն գերեզմանին:

Երբ Մատթէոս-Դպիր մեռաւ, Բրաբիոն քոյրը 75 տարեկան էր: Եւ ահա՛ այդ թուականէն անցաւ տասը տարիներ, ու Բրաբիոն եւս հիւանդանալով՝ կոչել տուաւ առ ինքն իւր խոստովանահայր Տէր-Մեղքոնը, ու հաղորդութեամբ փափաք յայտնելով՝ առաւ վերջին թոշակը և կնքեց իւր կեանքն ճիշդ ենթագրեալ թուականաւ, այն է 85 տարեկան հասակին մէջ:

Բրաբիոնի յուզարկաւորութիւնն ալ ոչ նուազ հանդիսաւոր կատարուած է Պալատու եկեղեցւոյ կողմանէ ձրիարար, և մարմինն ամփոփուած՝ ճիշդ եղբորը առ ընթեր կանխաւ պատրաստուած գերեզմանին մէջ:

Տէր-Մեղքոն՝ նորոգ հանգուցեալ Բրաբիոնի թաղմանական արորորոշութիւնը կատարելէ յետոյ՝ կ'ուզայ տուն, և անդ հետեւեալ մխթարական խօսքերը կ'ուզէ հանգուցելոյն ժառանգորդաց:

«Որդեա՛կք իմ, ձերին մեծ հայրը (Մատթէոս-Դպիր) և Հալա-Գատընը (Բրաբիոնը) երկուքն ալ նախախնամական տնքննելի տնօրինութեամբ 85ական տարեկան մեռան: Մատթէոս-Դպիր՝ 1740ին ծնած էր, 1825ին ալ զը-

րաւեցաւ ի կենաց: Իսկ քոյրն 1750ին ծնած՝ և ահա՛ թաղուեցաւ այս 1835ի տարին: Կը մաղթեմ որ երկար օրեր և պայծառ արևներ տեսնաք, և Մատթէոսի փառքն ու Բրաբիոնի պսակին արժանի ըլլալով, մինչև 85 տարեկանէն ալ անդին ցխոր ծերութեան հասնիք, և Մատթէոսաղային չափ երկայնակեցաղ ըլլաք»:

Այսիսի սրտառուչ բարեմաղթութիւններով ու հայրական բարի խրատներով՝ Տէր-Մեղքոն հայրը կը մխթարէ ժառանգորդները ու կը յորդորէ որ Մատթէոս-Դպիրի սկսած ազգօգուտ և հոգեշահ գործը շարունակեն: Սակայն Մատթէոս ու Բրաբիոն՝ իրենց բոլոր մանկավարժութեամբն ու մանկատաժութեամբն և մատենագրական ու տըպարանական գործունէութեամբը հարըստութիւն մը ձգած չէին իրենց ժառանգորդաց: Թողուած առ ձեռն հարըստութիւնն էր Պալատու «ընդ հովանեաւ Ս. Հրեշտակապետ եկեղեցւոյ» տպարանն՝ մայր-տառերով ու յարակից գործիներով, զորս Բրաբիոնին մեռնելէն յետոյ Արապեան Պօղոս աղան 1200 զուրուշի գնահատած ու գնած է ազգասիրարար, իբրեւ վերջին յիշատակ մեծանուն Մատթէոս-Դպիրի Պալատեցւոյ:

Փափաքելի էր որ Մատթէոս-Դպիր և կոյս-Բրաբիոնի ուրիշ հեղինակութեանց, վաստակոց, ձեռագրաց և ազգաբանութեան մասին աւելի լոյս մը, ընդարձակ տեղեկութիւն մը ունենայինք ու հրատարակէինք, առ այժմ միայն սա՛ չափը կը յաւելումը թէ այս Տիրացու Մատթէոս-Դպիրն քոյրն՝ կուսակենցաղ Տիրացու-Բրաբիոն, (1) գեղատառ

(1) Կոյս Նազենի Մ. Կէօգիւմեան Աւագ-Սարկաւագուհի մ'ալ եղած է ի Սէօլէօզ, որ Պրուսայու առաջնորդութեան տակ օժտեալ գիւղ մ'է, մասնաւորապէս յիշատակուած Հ. Ալիշանի Աշխարհագրութեան մէջ:

Սարկաւագուհին ձեռնագրուած է գիւղին Տ. Նիկողայոս քահանային հետ՝ երկիցս Պատրիարքութիւն ընող Աղաւնի-Ստեփաննոս եպիսկոպոսէն:

Կոյս Նազենին՝ աշակերտած է գիւղին Տ. Օհան քահանային, և յետոյ գիւղին աղջկանց վարժարանին մէջ ուսուցչութեան պաշտօն վարած:

Ժամանակներ անցնելէ յետոյ, գիւղին վարժարանը կը գոցուի, և Սարկաւագուհին տանը մէջ՝ մասնաւոր երկսեւ վարժարան մը կը բանայ. սակայն Դեր. Տ. Բարթուղիմէոս Սրբազանի առաջնորդութեան օրով՝ վերստին Նազենին Ազգային վարժարանն ի պաշտօն կը կոչուի և կը հաստատուի:

ձեռագրերը ու Շարականներ՝ ի յիշատակ իւր մաքրափայլ անուան՝ թողած է Պալատու Ս. Հրեշտակապետ եկեղեցւոյն և այլ ուրեք ևս, որք ցարդ անաղարտ կը պահուին—զոր օրինակ մի քանի տարիներ առաջ ալ Ռուսահայ բարեպաշտուհի մը՝ Ս. Աւետարանը գեղադրելով նուիրած է էջմիածնայ Գէորգաշէն թանգարանին—և այս հարազատաց սերունդէն կը մնայ այժմ ի Գատրգիւղ Գուշ-Տիլի բնակող ծերունազարդ Ալթունճեան Յարութիւն աղայն՝ (2) Հեղինէի զաւակը, որ այժմ 75 տարեկան է, նոյն ինքն թուոն բարեյիշատակ Մատթէոս Դպրի, և թուան թուները՝ Արշակ էֆ. Ալթունճեան և Պ. Երուանդ Վարդանեան պատանիք:

Ա. Յ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ

Յ. Գ.— Յօդուածս կնքելէ յետոյ, հարկ կը համարիմ փակագիր մը բանալ, Ծաղատի մասին վերոյգրեալ յօդուածին մէջ ակնարկեալ պարբերութեան՝ իբրև լրացուցիչ մասն:

Ողբացեալ Ստեփան Պ. Պօղոս փափագեանցի աշխատասիրած Պատմութեան մեջ, 1823ի Ծաղատիկն ուղղելու հեղինակութեան փառքը վերագրուած է անգուղական արուեստագէտ Միւհէնտիսեան Յովնանէս էֆէնտիի հօրը՝ Միւհէնտիս-Գէորգին, հետեւեալ կերպիւ պատմագրուելով.

«Պօղոս Պատրիարք մօտահաս Ծաղատի մը գալիքը դիտելով, որ շատ վէճերու և խռովութեանց տեղի տուած է, մանաւանդ ի Ս. Երուանդէմ, միտքը դրաւ որ ամէն ջանք ի գործ դնէ Ծաղատիկը վերցնելու: Այս գործը Ս. էջմիածնի Ս. Կաթողիկոսին և սինհոդոսին ալ իմաց տալու և անոնց ալ հաւանութիւնն առնելու համար Պատրիարքական Փոխանորդ Պալատի Յակոբոս վարդապետը ղրկեց ի Ս. էջմիածին, միանգամայն եպիսկոպոսութեան վկայական տալով անոր ձեռքը, 1820 օգոստ. 1ին: Ս. Կաթողիկոսին հաճութիւնն ստանալէն ետքը, Յունաց Պատ-

րիարքարանին առաջարկեց այս խնդիրը: Յունաց Պատրիարքն ընդունելով՝ այս խնդրոյն ըննութեանը համար ժողովք մը հաստատելու որոշում ըրաւ, և Պօղոս Պատրիարքէն ալ խնդրեց որ ինքն ալ իւր կողմանէ Հայոց ազգէն մէկ քանի մարդ ղրկէ որ միատեղ հաշիւները նային, ու սխալմունքին պատճառը հասկցուելով, հաշիւները ճշգուիւն, և այս անտեղութիւնն վերցուի: Պօղոս Պատրիարք այս գործին համար Միւհէնտիս Գէորգն ընտրեց, որ նոյն ժամանակին քաջ երկրաչափ և միանգամայն աստեղագիտական գիտութեանց հմուտ անձ մ'էր, և ղրկեց որ Ազգին կողմէն երթայ Յունաց Պատրիարքարանին ժողովք, և այս գործը կարգի դնելու աշխատի: Միւհէնտիս Գէորգ, ըստ յանձնարարութեան Պօղոս Պատրիարքի, քանի մ'անգամ Յունաց Պատրիարքարանի ժողովին երթալով, 12ի չափ կրօնական ու աշխարհական ժողովականաց հետ խորհրդակցեցաւ. և հաշիւներուն սխալմունքն ու՛սկից յառաջ գալը ապացուցանելով, ուղղութեանը համար պէտք եղած տնօրինութիւնները միատեղ կարգի դրաւ, ու ասանկով Ծաղատիկը վերջացաւ:»

Կ'աւանդուի թէ՛ Միւհէնտիս-Գէորգ ի գնահատութիւն սոյն ծառայութեան, Ազգին կողմանէ ի՞նչ վարձատրութիւն եղած լինելուն նկատմամբ բարեկամաց հարցման ի պատասխան, Եզովբոսի յիշած Առիւծին և Արաքլին հետեւեալ առակը կը պատմէ եղբ.

Օր մը Առիւծին կոկորդը ոսկոր խրելով՝ Արաքլը կը կանչէ և կը խնդրէ որ երկար կտուցովը հանէ զայն:

Արաքլի՛ ընդունելով խնդիրը, կը կատարէ, և ի փոխարէն սոյն ծառայութեան՝ վարձատրութիւն կը պահանջէ:

Առիւծը վեհանձնաբար առ այս կը պատասխանէ. «Փա՛ռք չտա՛ս որ քու գլուխդ ողջ և առողջ մինչև կոկորդոս մտաւ և ելաւ. ա՛լ ասկից աւելի ի՞նչ վարձատրութիւն կ'ուզես»: Ա. Յ. Ա.:

ՄԵՌԵԱԼ ԿԻՆԸ

Հեղինակ՝ Օգրալ Ծէօյի:

Թարգմանիչ՝ Միշիւն Թէլեւան

Իգական սեռի դաստիարակութեան սահմանեալ սոյն բարոյալից իմաստասիրական վէպ, որ ԾԱՂԻԿԻ մէջ մաս առ մաս հրատարակուեցաւ, մաքուր թղթի վրայ տպագրեալ կը վաճառի ի Դին 10 ղրշ, իսկ ԾԱՂԻԿԻ բաժանորդաց համար 8 ղրշ: Գաւառներէ մէկ դահեկան աւելի պէտք է ղրկել թղթատարի ծախուց համար:

ՊԵՂՁԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐ

1. Գեղեցիկ պատկեր՝ Կարմիր ես հագեր, Նուռ, խնձոր բերեմ դու կեր. Այլ չ'եմ դիմանար Բու սիրուն համար:
2. Այսօր էի ես .srsում, Կասարեցաւ ինձի խնդում Այլ չ'եմ դիմանար Բու սիրուն համար:
3. Աչքդ է ծովակն եսեփոնի Գլխուդ մազն գես ծիրանի Ոսկի զարդն նման քաղի Իմ սիրուն էար հոգւոյս հոգի. Այլ չ'եմ դիմանար Բու սիրուն համար:
4. Ունել ունէր յօնուրից կամար Սեւ աչքերդ եմ խումար, Եեւ եղեր եմ քեզի համար Իմ սիրուն էար հոգուս հոգի, Այլ չ'եմ դիմանար Զալըմ քեզ համար:
5. Վայրի եղներուն դու նման Ակուս մարգարիս է շարման. Այնչափ դու սէր տուիր ինձի Հալաւ հագեր նարինջի, Այլ չ'եմ դիմանար Զալըմ, սիրուդ համար:
6. Նուան հասին ես նման, Եկուր մտնեմ քո պաղտան, Ծոցդ նման է դրախտին, Մտնեմ ու անեմ սէրսն. Այլ չ'եմ դիմանար Զալըմ, սիրուդ համար:
7. Սուրաթդ է բոլոր լուսին, Մօտեցիր քո ծառային, Ե՛կ, որ լինիմ քեզ հէյրան. Զալըմ նազիր ու շիրին, Այլ չ'եմ դիմանար Բու սիրուն համար:
8. Ի յայտ աշխարհիս միջին, Դուն ես քաղաք Զինուանին, Երգող սորա յովանէսին, Ողորմէ քո գլխիդ համար, Այլ չ'եմ դիմանար Բու սիրուն համար:—

Բաբերդ

Դ. Պ. Ի. Բ.

Մ. Պ. ԽՈՐԹՈՒՄՃԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԻՈՐ ԴԱՍՍԽՈՍՈՒԹԻՒՆՔ

Թուրքերէն և Իրաներէն լեզուաց

Ամսագրուի չափաւոր

Մահմուտ փոստ. Թարգմանչար, Սաթմը խան, վերնաշաղկ, Թիւ 8

Գշ. Եւ. Եր. օրերը ժամը 3 էն ըսկսեալ. տեղաբնակ և այլ և այլ գրութեանց թարգմանութիւնք ևս գոհացուցիչ պայմաններով:

ԱՐՏՕՆԱՏԻՐ Ա. ՍԱՔԱՅԵԱՆ

ՏՊԱԳՐ. ՆՇԱՆ Կ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

Էսկի-Չապքիէ փողոց, թիւ 61

ՀԱՎԱՐՆԻՌ ՏԵ ՓԱՄԻՅԼ

(Ընտանեաց ապագայն)

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԸՆԿ.

ՎԱՍՆ ՎԵՐԱԿԱԶՄՈՒԹԵԱՆ

ԴՐԱՄԱԿԼԵՆՈՅ

Կը գործէ ընդ հսկողութեամբ Գաղղիոյ
կառավարութեան

Կեդրոնատեղի՝ 61, Բէփլապլիք փողոց,
Լիոն (Ֆրանսա)

Ապահովութեալ Գրամագլուխ 100,000 000 ֆր.

ԼՎԱՎԱՐՆԻՌ ՏԵ ՓԱՄԻՅԼ ԸՆԿԵՐՈՒ-
ԹԻՒՆՆ, որ հաստատուած է նպաստե-
լու համար փոքր խնայողութեանց, ա-
րագ զարգացում մը ունեցած է: Իւր
նպատակն է որոշեալ պայմանաժամի
մէջ վերականգնել Գրամագլուխն:

Ընկերութեան գործառնութիւնը
բազմադիմի են, ինչպէս շարժական ար-
ժէից և փոխ տրուած Գրամագլուխոց ա-
պահովագրութիւն, կորուսեալ Գրամա-
գլուխոյ մը վերականգնութիւն: Երաշխա-
ւորութիւնը և Գլխավճարը՝ փոխառու-
թեանց և ճարտարութեանց և վաճա-
ռականութեան մէջ գործածուած դը-
րամագլուխոց, մանկանց համար օժիտք,
հանգստեան սնտուկ ծերութեան հա-
մար, ցլեանս եկամուտներու կազմու-
թիւն, ի մի բան այն ամէն գործառ-
նութիւնը որոց նպատակն է խնայողու-
թիւն: Ընկերութեան Պոլսոյ գործակա-
լութիւնն սկսած է 1884 Յունուար 1էն:

Տեղեկութեանց եւ բաժանորդա-
գրութեան համար դիմել առ Բարսեղ
էֆէնտի Թէլլալեան, գործակալ Ընկե-
րութեան ի Կ. Պոլիս, Պահճէ—Գաբու,
Շէշլի—Իսլամ խան, Թիւ 11:

Կ Ա Ր Մ Ի Ր Մ Ա Ն Ա Յ

Գաւառներէն «Ծաղիկ» Յանձ-
նակատարութեան Գրասենեկին ա-
պստարուած մանածն մինչև ցարդ կը
գնէինք մայրաքաղաքիս հրապարա-
կէն: Պատիւ ունիմք յայտնելու այ-
ժըմ մեր գաւառացի բազմաթիւ
յաճախորդաց ու թղթակցաց որ,
չնորհիւ Եւրոպական առաջնակարգ
գործարանի մը հետ մեր նոր ինո-
րոյ հաստատած յարաբերութեան,
կարող պիտի լինիմք յետ այսորիկ
հայթայթելու կարմիր մանածն յոյժ
գոհացուցիչ գիներով, գնումները
կատարելով ուղղակի արտադրող
գործարանէն և ապրանքայ հակերը
Եւրոպայէն ուղղակի զրկել տալով
ուզուած նաւամատոյցները: Նմիջ-
ներ և մանրամասն տեղեկութիւն-
ներ կը զրկուին փափագողաց: Կը
բաւէ զրկել միայն թղթատարի
ծախքն:

ԳԱԽԱՌԱՅԻՈՅ ՀԱՄԱՐ ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

Գաւառաց մէջ շատ անգամ կը պատահին այնպիսի դատեր ու գործառնու-
թիւններ որոնք, իրենց բնութեամբ և ըստ օրինի, Պոլիս փոխադրուելով միայն
կրնան շարունակուիլ և իրենց լուծումը գտնել: այս կարգէն են վճռաջինջ Ա-
տենին ներկայանալի դատերը (թէմիզ), օտար հպատակաց հետ գաւառաց մէջ
տեսնուած դատերուն վերաքննութիւնը (իսթիմաֆ), Թէսթիքսթր Շէրի վերաբեր-
եալ դատեր, Ֆէթվանիէի վերաբերեալ գործեր, և այլն, և այլն:

Գաւառացի յաճախ պարտաւորուած կը լինին այսպիսի դատերու և գործե-
րու համար ի Պոլիս փոխանորդ մը կարգել իրենց, բայց դիւրութիւն չունենա-
լով ճանչնալու մայրաքաղաքիս փաստաբանաց բազմութեան մէջ վստահելիները ու
ձեռնհասները, հազար գոնարութեանց կը հանդպին, և յաճախ անկարող կամ
անփոյթ մարդոց գործ յանձնելով, վերջ ի վերջոյ կը կորուսանեն իրենց իրա-
ւունքը:

Գատական այս կարգի խնդրոց մէջ գաւառացւոց ծառայութիւն մը մատու-
ցանելու համար, «Ծաղիկ» Յանձնակատարութեան Գրասենեակը կապակցութիւն-
ներ հաստատած է մայրաքաղաքիս ամենէն ձեռնհաս փաստաբաններէն մի քա-
նիին հետ: Կը հրաւիրուին այս կարգադրութենէն օգտուիլ նոքա որք այդ տե-
սակ գործեր ունին:

Մոքրատեան Մկրտիչ եւ Յովհաննէս եղբարց փաձառատունք

ԵՐԿԱԹԻ, ԽՈՒՐՏԱՎԱԹԻ, ԳՈՐԾԵԱՅ ԵՒ ԱՅԼՈՑ

Կ. Պոլիս, Ալանա Համամ, Թիւ 44 եւ Ղալաթիա, Բերշեմպէ բազար,
Մահմուտիյէ—Ճատտէսի, Թիւ 70 եւ 59:

Անգղիական, գաղղիական և ամերիկեան կարեւոր գործարանաց մէջ պատ-
րաստեալ զանազան տեսակ երկաթեղէնք, ռուսական կախիկաղաղիք (ասմա քիլի-
տի), հիւսան (տիւկէթ) գործիներ, եկեղեցական զանգակք, խարտոցք, զինկոյէ
ամաններ, գործարանաց վերաբերեալ մեքենայք, երկրագործական բազմազան
գործիներ, և այլն, և այլն, ամենքն ալ շատ աժան գներով: Ընկերութեանս մե-
քենագործն դիւրութիւններ կ'ընծայէ մեքենայից գործածութեան ուսման համար:

Կ. Պոլսէ և գաւառներէ ամէն ուղղակի յանձնարարութիւնը չուտ և կանո-
նաւոր կը կատարուին: Մեր քով չգտնուածներն ալ յանձնողչքով Եւրոպայէ բե-
րել կուտանք և ուզուած տեղերն ու նաւահանգիստները կը փոխադրեմք:

Մեր վաճառատանց վարչութեան հասցէն է՝
Մ. Յ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ԵՂԲԱՐԳ
23—24 70, Եօրկանճըլար Ճատտէսի, Ղալաթիա, Կ. Պոլիս

ՍԱՐԱՓԵԱՆ ԵՂԲԱՐԳ

ԴԵՂԱԳՈՐԾԻ ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏԻԶԻ ՄԱՍՆԱԽՈՐ ԴԵՂԵՐՈՒ

ՍԱՐԱՓԱՐԻԼԱ

ՍԱՄՓՈՍՆ

ԲՕՊ ՍԱՐԱՑԵԱՆ

Արիւնը մաքրելու և վերանորոգելու
համար 30 տեսակ բուսեղինօք յատկա-
պէս պատրաստեալ ընտիր և ախորժա-
համ օշարակ, որ միակ դարմանն է
արեան անմաքրութենէն յառաջ եկած
հիւանդութեանց, որպիսիք են՝ մոր-
թային հիւանդութիւնը, սողնական
ախտ, քոստութիւն, Թուզլու պալ-
կամ, մայասըլ, գաղղիական ախտ, Թէ՛
հին և Թէ՛ նոր՝ որու միակ հրաշալի
դարմանն է: Գին՝ շիշը 25 դրուշ:

Կը գտնուին Պոլիս, Պահճէ-Գաբու, Մերհամէթճեան դեղարանը և «Ծաղիկ»
գրասենեակը: Գաւառական յանձնարարութիւնը փութով կը կատարուին: 6—10

Մազ, պէխ և մօրուս երկարող և
անոնց արմատներու հիւանդութիւնն
անհետացնող: Իւր եզական ազդեցու-
թիւնն արժանացած է շնորհակալու-
թեանց և քաջալերական ուղերձներու:
առաջին դեղն է իւր տեսակին մէջ:
Գին՝ շիշը 15 դրուշ:

Ճոխ հաւաքածոյ ընտիր և ճաշակա-
ւոր քաղցրաւիներաց և ըմպելեաց. քա-
քաօ, շարթիթօզ, մրգաքօնեակ, և լն,
և լն, որք թէ՛ ճաշակի փափկութեամբ
և թէ՛ գներու աժանութեամբ կրնան
մրցիլ եւրոպականներու հետ:

HOTEL DE PARIS

BUDAPEST, Vazi-koor

Պիւտաբէթ քաղաքի ամենագլխաւոր կեդրոնի վրայ հաստատուած այս ա-
ռաջնակարգ հիւրանոց ամէն յարմարութիւն ունի ճանապարհորդաց հանգստու-
թեան համար: Խոհանոց եւրոպական և թրքական: Թուրքիացի ճանապարհորդք
այս հիւրանոց կ'իջևանին: Գիները դիւրամատչելի:
4—5